

**Kvalifikované odhady pracovníků obcí s rozšířenou
působností a krajských úřadů počtů zprostředkování
náhradní rodinné péče
s ohledem na etnickou příslušnost dětí
v roce 2018**

Jana Paloncyová

Jana Barvíková

VÚPSV, v. v. i. Praha

2020

Tato studie je výstupem projektu *Identifikace bariér v přístupu romských dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče (IP70608)*, řešeném v rámci *Dlouhodobé koncepce rozvoje výzkumné organizace na období 2018–2022*, která byla schválena na MPSV na základě *Rozhodnutí č. 7-RVO/2018 o poskytnutí institucionální podpory na dlouhodobý koncepční rozvoj výzkumné organizace*.

Text neprošel jazykovou korekturou.

Vydal Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.
Dělnická 213/12, Praha 7, 170 00
Vyšlo v roce 2020, počet stran 57
Tisk: VÚPSV, v. v. i.

<https://www.vupsv.cz>

Abstrakt

Studie shrnuje dostupné statistické údaje o romském etniku v České republice a zejména výsledky první části pilotního dotazníkového šetření, která byla zaměřena na kvalifikované odhady pracovníků obcí s rozšířenou působností a krajských úřadů počtů zprostředkování náhradní rodinné péče s ohledem na etnickou příslušnost dětí v roce 2018.

Klíčová slova: náhradní rodinná péče; pěstounská péče; adopce; etnicita; Romové; statistika

Abstract

The study summarizes the available statistical data on the Roma ethnic group in the Czech Republic and especially the results of the first part of the pilot questionnaire survey, which focused on qualified estimates of employees of municipalities with extended powers and regional authorities.

Key words: substitute family care; foster care; adoption; ethnicity; Romani people; statistics

Obsah

1. Evidence dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče	7
2. Dotazníkové šetření zaměřené na situaci romských dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče.....	9
2.1 Důvody šetření	9
2.2 Vymezení pojmu romské dítě z hlediska dotazníkového šetření	10
2.3 Realizace pilotního šetření	12
2.4 Metodologické poznatky z pilotního šetření	14
3. Dostupné základní statistické údaje o romském etniku	16
4. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – KVALIFIKOVANÉ ODHADY KRAJSKÝCH ÚŘADŮ za rok 2018.....	21
4.1 Počty dětí v evidenci ve sledovaném období	21
4.2 Úkony pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče	23
5. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – KVALIFIKOVANÉ ODHADY OBECNÍCH ÚŘADŮ ORP za rok 2018	26
5.1 Počty dětí v rejstřících obecních úřadů ORP ve sledovaném období	26
5.2 Úkony pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče	28
6. Závěr – porovnání údajů krajských úřadů a obecních úřadů ORP	30
7. Doporučení pro další vlnu šetření	33
Literatura	34
Přílohy	35
Dotazník pro pracovníky OSPOD krajských úřadů	37
Dotazník určený pracovníkům OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností	47

1. Evidence dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče

Děti, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojením, podobně jako fyzické osoby vhodné stát se osvojiteli nebo pěstouny, vyhledává obecní úřad obce s rozšířenou působností (dále též „obecní úřad ORP“). Tyto děti a osoby může vyhledávat a doporučit obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností také obec a další právnické a fyzické osoby, jsou-li pověřeny výkonem sociálně-právní ochrany (tzv. pověřené osoby).

Obecní úřad obce s rozšířenou působností v místě trvalého bydliště zakládá spisovou dokumentaci o dítěti pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče (dále též „NRP“) na základě vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a na základě individuálního plánu ochrany dítěte. Tuto spisovou dokumentaci založí obecní úřad obce s rozšířenou působností vždy po podání návrhu soudu podle § 14 odst. 1 písm. a) až f) zákona o sociálně-právní ochraně dětí (dále též „ZSPOD“):

- na rozhodnutí o splnění podmínky osvojení spočívající v tom, že rodiče neprojevují zájem o své dítě,
- na omezení nebo zbavení rodičovské zodpovědnosti nebo pozastavení jejího výkonu,
- na nařízení ústavní výchovy,
- na prodloužení nebo zrušení ústavní výchovy,
- na svěření dítěte do péče zařízení pro děti vyžadující okamžitou pomoc, na prodloužení doby trvání tohoto svěření a na zrušení rozhodnutí o svěření dítěte do tohoto zařízení,
- na svěření dítěte do pěstounské péče na přechodnou dobu a jeho zrušení.

Spisovou dokumentaci je třeba rovněž založit, pokud bylo zahájeno řízení soudu, které může vést k odebrání dítěte z péče rodičů nebo jiných osob odpovědných za výchovu dítěte (ZSPOD; MPSV, 2020; JČK, 2015).

Spisová dokumentace o dítěti podle § 21 odst. 4 ZSPOD obsahuje:

- a) osobní údaje,
- b) doklad o státním občanství, o povolení k trvalému pobytu na území České republiky nebo o hlášení k pobytu na území České republiky po dobu nejméně 90 dnů podle zvláštního právního předpisu upravujícího pobyt cizinců na území České republiky nebo doklad o oprávnění trvale pobývat na území České republiky podle zvláštního právního předpisu anebo doklad o podání žádosti na zahájení řízení o udělení mezinárodní ochrany,
- c) údaje o sociálních poměrech dítěte, jeho rodičů, sourozenců, popřípadě prarodičů,
- d) doklad, že dítě splňuje podmínky pro osvojení,
- e) rozhodnutí příslušných orgánů o výchově dítěte, bylo-li vydáno,
- f) zprávu o zdravotním stavu a vývoji dítěte.

1. Evidence dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče

Spisová dokumentace může nad rámec zákona obsahovat i např. individuální plán ochrany dítěte či informace o důvodu vyřazení z evidence dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení (např. nabytí zletilosti, úmrtí, návrat do biologické rodiny).

Kopie spisové dokumentace dítěte v rejstříku dětí vhodných ke zprostředkování náhradní rodinné péče se ihned postupuje z obecního úřadu ORP na krajský úřad k dalším krokům. Krajský úřad vede evidenci dětí, kterým je třeba zajistit péči v náhradním rodinném prostředí formou pěstounské péče nebo osvojení (dále též „evidence dětí“), a evidenci žadatelů, posuzuje vhodnost žadatelů a rozhoduje o zařazení žadatele o osvojení nebo o svěřením dítěte do pěstounské péče do evidence žadatelů (§ 22 ZSPOD).

Evidence dětí obsahuje podle odstavce 9 § 22 ZSPOD:

- a) kopii spisové dokumentace podle § 21 odst. 4 ZSPOD;
- b) odborné posouzení podle § 27 ZSPOD, je-li ho třeba s ohledem na:
 1. věk dítěte,
 2. stanovisko odborného lékaře, nebo
 3. jiné vážné skutečnosti;
- c) vyjádření dítěte zajištěné krajským úřadem (§ 8 odst. 2 ZSPOD);
- d) další doklady potřebné pro zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče.

Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče vyhledává krajský úřad pro děti vedené v jeho evidenci žadatele z evidence žadatelů tohoto i jiných krajských úřadů. Krajský úřad při zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče přihlíží k výsledkům odborného posouzení dítěte a žadatelů, k vyhodnocení situace dítěte a jeho rodiny a k plnění opatření vyplývajících z individuálního plánu ochrany dítěte. Nalezne-li žadatele vhodného stát se osvojitelem nebo pěstounem dítěte, oznámí písemně tuto skutečnost a) žadateli; b) jinému krajskému úřadu, obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností nebo pověřené osobě, pokud s nimi žadatel uzavřel dohodu o výkonu pěstounské péče, protože již má svěřeno dítě do pěstounské péče; c) Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, jde-li o dítě, které je i v evidenci dětí vedené tímto Úřadem; d) obecnímu úřadu obce s rozšířenou působností, není-li tato povinnost splněna oznámením podle písmene b).

Pokud se krajskému úřadu nepodaří zprostředkovat pro dítě osvojení nebo pěstounskou péči ve lhůtě 6 kalendářních měsíců od zařazení dítěte do evidence dětí, zpřístupní krajský úřad údaje z evidence dětí Úřadu pro mezinárodně právní ochranu dětí v Brně ke zprostředkování osvojení ve vztahu k cizině. Musí však být za všech okolností zřejmé, že dítěti nelze zprostředkovat pěstounskou péči ani osvojení v České republice, nebo nelze předpokládat, že by v budoucnu mohla převzít dítě do péče osoba dítěti příbuzná nebo jemu blízká. Tyto skutečnosti je krajský úřad povinen odůvodnit. I po postoupení údajů Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí se krajský úřad nadále snaží zprostředkovat dítěti osvojení nebo pěstounskou péči v České republice, neboť zajištění náhradní rodinné péče v zemi původu dítěte má v souladu s Úmluvou o právech dítěte a § 22 odst. 9 zákona o sociálně-právní ochraně dětí zásadní přednost před osvojením dítěte do ciziny (MPSV, 2020).

2. Dotazníkové šetření zaměřené na situaci romských dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče

2.1 Důvody šetření

Na přelomu let 2019 a 2020 realizoval VÚPSV, v. v. i. ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí (dále též „MPSV“) v roli zadavatele a odborného garanta dotazníkové šetření zaměřené na situaci romských dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče. Tento výzkum navázal na úkol vyplývající ze *Strategie romské integrace do roku 2020* (dále jen Strategie), který byl MPSV uložen usnesením vlády ze dne 23. 2. 2015 č. 166. Tento úkol ve znění: „Učinit opatření, aby všechny děti bez rozdílu měly stejný přístup k osvojení a ke svěřením do pěstounské péče; zajistit adekvátní odbornou přípravu žadatelů“ směřuje k naplnění specifického cíle Strategie 8.4 „Podpora romských rodin v oblasti sociálně-právní ochrany“. Opatření reaguje na skutečnost, že jsou šance romských dětí na zprostředkování NRP nižší oproti dětem z většinové populace.

Česká republika se v rámci plnění tohoto opatření zavázala Evropské komisi, která průběžně sleduje pokrok členských států EU v realizaci politiky romské integrace, že se do roku 2020 zvýší podíl romských dětí, kterým bude zprostředkována NRP, o 2 procentní body. V souvislosti s hodnocením plnění tohoto závazku je důležité zavést funkční monitorovací mechanismus, který umožní zhodnotit, zda bylo tohoto výsledku v roce 2020 skutečně dosaženo. Tento monitorovací mechanismus je založen na provádění každoročního šetření v této oblasti a opírá se o sběr neadresných etnických dat, který je dle stanoviska Evropské komise nevyhnutelným trendem při sledování situace Romů v EU. Etnická data jsou získávána prostřednictvím kvalifikovaných odhadů odborníků zapojených do procesu zprostředkování NRP tak, jak je uvedeno v Metodice pro sledování a vyhodnocování Strategie romské integrace do roku 2020 schválené usnesením vlády ze dne 24. 10. 2016 č. 941.

Shromažďování etnických dat je velice citlivou záležitostí, která se může dostat do kolize s právem na soukromý život těch osob, o nichž jsou tato data shromažďována. Z tohoto důvodu je důležité držet se zákonem stanovených mantinelů a zajistit ochranu zjištěných údajů před jejich zneužitím tak, aby nebyla poškozena konkrétní osoba, která údaje poskytla.

K osobním údajům, které jsou svou povahou citlivé z hlediska základních práv a svobod se vyjadřuje rovněž odst. 51 Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (dále jen „GDPR“). Do této kategorie citlivých osobních údajů patří i osobní údaje vypovídající o rasovém či etnickém původu, které zasluhují i dle GDPR zvláštní ochranu.

Obavy z toho, že budou při sběru etnických dat porušeny zásady zvláštní ochrany citlivých osobních údajů o etnickém původu, jsou příčinou toho, že není tento typ statistického zjišťování strategického významu v ČR systematicky využíván. Jedním z častých argumentů proti, který ze strany veřejných institucí zaznívá, je to, že se sběr etnických dat dostává do kolize s ustanovením § 4 odst. 2 zákona č. 273/2001 Sb., *o právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů* (dále jen „zákon č. 273/2001 Sb.“), v němž je uvedeno: „Orgány veřejné správy nevedou evidenci

příslušníků národnostních menšin. Získávání, zpracovávání a používání osobních údajů ohledně příslušnosti k národnostní menšině se řídí ustanoveními zvláštních právních předpisů. Údaje o přihlášení se k národnosti získané těmito orgány při sčítání lidu nebo podle jiného zvláštního zákona, které umožňují určení příslušnosti k národnostní menšině, nesmějí být použity pro jiný účel, než pro který byly shromážděny a uloženy, a po statistickém zpracování musejí být zničeny.” Zde je důležité podotknout, že dotazníkové šetření založené na získávání obecných a anonymních dat o romských dětech v oblasti NRP nelze považovat za vedení evidence o příslušnicích národnostních menšin ve smyslu § 4 odst. 2 citovaného zákona. Tímto se šetření nedostává do rozporu se zákonem č. 273/2001 Sb. a není při něm využíván ani adresný sběr etnických dat o etnické příslušnosti konkrétních osob, které by bylo možné na základě zjištěných údajů identifikovat, kdy už by byl nezbytným předpokladem k jeho provedení výslovný souhlas jednotlivce, o němž jsou tato data shromažďována.

Dotazníkové šetření je založeno na tzv. neadresném sběru etnických dat, při němž je zachována anonymita jednotlivce, který není na základě zjištěných údajů identifikovatelný. Cílem pravidelného monitoringu je získat zejména souhrnná neadresná anonymní data o celkovém počtu romských dětí, které jsou vedené v evidenci pro účely zprostředkování NRP. Data v oblasti NRP by měla být zjišťována metodou kvalifikovaných odhadů odborníků, kteří jsou aktivně zapojeni do procesu zprostředkování NRP.

2.2 Vymezení pojmu romské dítě z hlediska dotazníkového šetření

Stěžejní otázkou dotazníkového šetření je definice romského dítěte. Z možných přístupů byla vybrána **metoda identifikace romských dětí třetí stranou na základě objektivních nebo nepřímých kritérií**, přičemž touto třetí stranou by měli být pracovníci orgánů sociálně-právní ochrany dětí (krajských úřadů a obecních úřadů obcí s rozšířenou působností) aktivně zapojeni do procesu zprostředkování NRP. Tato metoda byla využita už v minulosti při realizaci jiných výzkumných studií zaměřených na situaci sociálně vyloučených Romů či situaci romských žáků v oblasti vzdělávání, a to konkrétně u výzkumů uvedených v tabulce č. 1.

Tabulka č. 1 **Výzkumy o situaci Romů založené na kvalifikovaných odhadech odborníků**

název výzkumu	realizátor a rok vydání	referent o situaci Romů v dané oblasti
Analýza sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti	zadavatel MPSV, realizátor GAC spol., s.r.o. 2006	kvalifikovaný odhad pracovníků poskytovatelů služeb obyvatelům sociálně vyloučených romských lokalit, představitelé místní samosprávy
Vzdělanostní dráhy a vzdělanostní šance romských žáků a žáků základních škol v okolí vyloučených romských lokalit	zadavatel MŠMT, realizátor GAC spol., s.r.o. 2009	kvalifikovaný odhad učitelů romských žáků a ředitelů škol
Výzkum etnického složení žáků v bývalých zvláštních školách v ČR v roce 2011/2012	Veřejný ochránce práv, 2012)	kvalifikovaný odhad třídních učitelů romských žáků, kteří při identifikaci vycházeli z nepřímých kritérií dokládajících příslušnost dětí k romské menšině, dále i z vlastní znalosti situace dětí a jejich rodičů i sociálního kontextu, ve kterém žily

2. Dotazníkové šetření zaměřené na situaci romských dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče

pokračování tabulky

název výzkumu	realizátor a rok vydání	referent o situaci Romů v dané oblasti
Vzdělávání žáků v jednotlivých vzdělávacích programech a péče poskytovaná v PPP/SPC žákům s LMP	Česká školní inspekce, 2015	Určování počtu romských žáků prováděli ředitelé škol
Zpráva ke zjišťování kvalifikovaných odhadů počtu romských žáků základních škol ve školním roce 2016/17	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 2016	zjišťování probíhalo elektronicky prostřednictvím systému školské statistiky, o situaci romských žáků referovali zástupci základních škol.

Ve všech uvedených výzkumech vycházela definice pojmu „Rom“ z té, která byla jako první použita v Analýze sociálně vyloučených romských lokalit a absorpční kapacity subjektů působících v této oblasti:

„Za Roma považujeme takového jedince, který se za Roma sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil, a/nebo je za Roma považován významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.“

Tato definice byla u výzkumů zaměřených na situaci romských žáků v oblasti vzdělávání modifikována následovně:

„Za romského žáka/romskou žákyni považujeme člověka, který se za něj/ni sám považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností (např. při sčítání lidu) hlásil(a), a/nebo je za takového/takovou považován(a) významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) indikátorů.“

Byť může být tato definice považována za problematickou z různých úhlů pohledu, v praxi se při sběru neadresných etnických dat v podmínkách ČR osvědčila, a to zejména z toho důvodu, že **zohledňuje rovinu tzv. připsaného romství**, kdy situaci Romů v různých oblastech života více ovlivňuje to, zda je člověk považován za Roma svým okolím než to, zda se za něj považuje sám.

Výše uvedené definice byly východiskem i pro formulaci pojmu „romské dítě“ pro pravidelné dotazníkové šetření v oblasti NRP:

Za romské dítě lze v oblasti NRP považovat dítě vedené v evidenci pro účely zprostředkování NRP, které se samo za Roma považuje, aniž by se nutně k této příslušnosti za všech okolností hlásilo, **a/nebo je za Roma považováno významnou částí svého okolí na základě skutečných či domnělých (antropologických, kulturních nebo sociálních) ukazatelů.**

Sběr etnických dat o počtu romských dětí v oblasti NRP vychází zejména z druhé části definice (viz pasáž označená tučně), neboť zejména na úspěšnost zprostředkování NRP romskému dítěti má vliv spíše příslušnost k romské menšině připsaná okolím (rodinnými příslušníky, pracovníky zapojenými do procesu zprostředkování napříč systémem, žadateli) než samotná sebeidentifikace dítěte, které samo prohlásí, že se cítí být Romem.

Kromě samotné definice romského dítěte pro účely dotazníkového šetření je také důležité stanovit nepřímá kritéria, na základě nichž mohou pracovníci OSPOD určit cílovou skupinu romských dětí, o jejichž situaci by měli v rámci dotazníkového šetření referovat.

Mezi nepřímá kritéria, která naznačují etnicitu dítěte, mohou patřit tato (VOP, 2012):

- příjmení (romské příjmení);
- rodový původ a příbuzenství (někdo z rodičů, širší rodiny, případně z domnělých rodičů se považuje za Roma nebo je označen třetí stranou jako Rom, např. pracovníkem orgánu sociálně-právní ochrany dětí obecního úřadu ORP);
- místo obvyklého pobytu dítěte a docházky do školy (bydliště dítěte na území vyloučené romské lokality, docházka do spádové romské mateřské či základní školy);
- užívání romského jazyka dítětem či rodinou dítěte;
- zapojení dítěte či jeho rodinného příslušníka do některé z aktivit místních, krajských či celostátních programů určených na podporu příslušníků romské menšiny;
- kulturní zvyklosti v širokém pojetí (celkový způsob života zahrnující jazyk, hudbu, literaturu, hodnoty, víru, rodinný život, náboženství, oslavy specifických svátků či událostí, poslech romské hudby).

2.3 Realizace pilotního šetření

Vzhledem k tomu, že podobné šetření nebylo v oblasti NRP dosud realizováno, bylo spolu s odborným garantem nejprve připraveno a realizováno pilotní šetření, jehož cílem bylo zejména ověřit navrženou metodologii. Na základě získaných poznatků a zpětné vazby od pracovníků obecních úřadů ORP a krajských úřadů, kteří se šetření zúčastnili, bude finalizována konečná verze výzkumného nástroje pro pravidelný monitoring situace dětí v oblasti NRP, se zvláštním zřetelem na romské děti.

První pilotní vlna šetření byla spuštěna na přelomu roku 2019 a 2020. Pověření pracovníci byli požádáni o kvalifikované odhady dětí v evidenci v roce 2018.

Specializovanými odborníky, kteří mají na základě vlastních znalostí a zkušeností přehled o situaci romských dětí v oblasti NRP, jsou:

1. **pracovníci obecních úřadů ORP**, kteří se specializují na agendu NRP, v rámci níž vyhledávají děti, kterým je potřeba zprostředkovat NRP, zjišťují údaje potřebné ke zprostředkování a vedou za tímto účelem spisovou dokumentaci dětí, komunikují ve věci s příslušným pracovištěm krajského úřadu, atd.;
2. **pracovníci krajského úřadu**, kteří spravují evidenci dětí pro účely zprostředkování NRP, aktivně pracují se spisovou dokumentací dětí, spolupracují s pracovišti obecních úřadů ORP, podílejí se na odborném posuzování dětí pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče atd.

Úkolem těchto pracovníků je v rámci dotazníkového šetření popsat s využitím vlastních zkušeností zejména s procesem zprostředkování NRP, jaká je situace romských dětí v této oblasti. Je zřejmé, že data takto získaná nejsou stoprocentně přesná, neboť jsou založená na subjektivním vnímání situace ze strany pracovníků výše uvedených úřadů, nicméně lze na jejich základě orientačně posoudit, zda vedou opatření nastavená k zefektivnění a zkvalitnění procesu zprostředkování NRP ke zvýšení podílu romských dětí, kterým se podařilo zajistit péči v náhradní rodině.

2. Dotazníkové šetření zaměřené na situaci romských dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče

V rámci pilotního šetření byla situace romských dětí sledována v těchto formách NRP:

- předpěstounská péče,
- pěstounská péče,
- poručenství s osobní péčí poručníka,
- péče před osvojením,
- osvojení.

Pilotní šetření proběhlo formou online dotazníku skládajícího se ze dvou částí. První byla zaměřena na kvalifikované odhady počtů dětí v evidenci pro účely zprostředkování NRP v roce 2018 (tabulka č. 2), druhá byla věnována názorům pověřených pracovníků majících zkušenost se zprostředkováváním NRP. První část byla shodná pro pracovníky obecních úřadů ORP i krajských úřadů, ve druhé části byly v dotazníku pro obecní úřady ORP přidány doplňující otázky (viz příloha). Vzhledem k tomu, že se jedná o pilotní šetření, jsou kvalifikované odhady počtů dětí v evidencích pro účely zprostředkování NRP zpracovány zvlášť za krajské a zvlášť za obecní úřady ORP. V závěru je uvedeno jejich porovnání.

Tabulka č. 2 Pilotní šetření kvalifikovaných odhadů počtu dětí v evidenci pro účely zprostředkování NRP, údaje za rok 2018

I.A	Celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 1. 1. 2018	
I.B	- z toho romské etnikum	
II.A	Počet dětí, které byly ve sledovaném roce do této evidence zařazeny	
II.B	- z toho romské etnikum	
III.A	Počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována péče před osvojením	
III.B	- z toho romské etnikum	
IV.A	Počet dětí, kterým bylo ve sledovaném roce zprostředkováno osvojení	
IV.B	- z toho romské etnikum	
V.A	Počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována předpěstounská péče	
V.B	- z toho romské etnikum	
VI.A	Počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována pěstounská péče	
VI.B	- z toho romské etnikum	
VII.A	Počet dětí, kterým bylo ve sledovaném roce zprostředkováno poručenství s osobní péčí	
VII.B	- z toho romské etnikum	
VIII.A	Počet dětí, jejichž údaje byly ve sledovaném roce zpřístupněny ÚMPOD pro účely mezinárodního osvojení	
VIII.B	- z toho romské etnikum	
IX.A	Počet dětí vyřazených ve sledovaném roce jiným způsobem z této evidence (např. z důvodu návratu do rodiny po úpravě poměrů, svěřeni do péče atd.)	
IX.B	- z toho romské etnikum	
X.A	Počet dětí v této evidenci zemřelých ve sledovaném roce	
X.B	- z toho romské etnikum	
XI.A	Celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 31. 12. 2018	
XI.B	- z toho romské etnikum	

2.4 Metodologické poznatky z pilotního šetření

Po celou dobu realizace dotazníkového šetření byly pro případné dotazy k dispozici jak výzkumné pracovnice VÚPSV, tak pracovníci Oddělení koncepce náhradní rodinné péče MPSV. Pro snadnější průběh byl na webových stránkách VÚPSV zřízen také speciální odkaz s častými otázkami a odpověďmi (<https://www.vupsv.cz/faqs-etnicita-v-nrp/>).

Během realizace a zpracovávání pilotního šetření vyvstaly skutečnosti, jež bude třeba v dalších vlnách sběru dat mít na paměti.

1. Dotazníky včetně průvodních dopisů vysvětlujících důvod a metodiku šetření rozesílalo krajským úřadům a obecním úřadům ORP přímo MPSV. Dotazníky byly vyplňovány pověřenými pracovníky příslušných úřadů online a výsledky byly ukládány bezprostředně na server VÚPSV. Materiály byly nejprve zaslány krajským úřadům, s odstupem několika dnů pak obecním úřadům ORP. Odkazy na online dotazníky uvedené v dopisech rozesílaných prostřednictvím datové schránky bohužel nebylo možné proklikem otevřít, proto MPSV rozeslalo krajským úřadům přímé odkazy elektronickou poštou spolu s prosbou o jejich rozposlání obecním úřadům ORP. Pravděpodobně tímto postupem a komunikací krajských úřadů s obecními úřady ORP došlo k tomu, že osm obcí vyplnilo dotazník určený pro krajské úřady, a specifické otázky pro obce tak jimi nebyly zodpovězeny. Hojně dotazy pracovníků obecních úřadů ORP směřované vůči VÚPSV i MPSV naznačují, že na mnoha místech předání informací a funkčního odkazu na dotazníky ze strany krajského úřadu neproběhlo optimálně.
2. V rámci rozesílání dotazníků obecním úřadům ORP je třeba zdůraznit, že první část týkající se kvalifikovaných odhadů počtů dětí v evidencích pro účely zprostředkování NRP vyplňuje pouze jeden pracovník za jeden obecní úřad obce s rozšířenou působností (od několika úřadů jsme obdrželi více dotazníků od různých pracovníků). Za tímto účelem by napříště bylo vhodné předem získat přímý kontakt na konkrétního pracovníka obecního úřadu ORP, který bude pověřen vyplňováním dotazníku, a dotazník zaslat přímo jemu. Ke zvážení je tento postup i v případě krajských úřadů.
3. Někteří pracovníci přehlédli odkaz na online dotazník, vyplnili ho ručně a následně zaslali poštou. Ačkoli toto bylo v instrukcích několikrát uvedeno a graficky označeno, je ke zvážení způsob vyplnění ještě více zdůraznit. Na druhé straně se lze domnívat, že zkušenosti příslušných pracovníků úřadů z pilotní vlny sběru dat toto riziko sníží.
4. V metodice sběru kvalifikovaných odhadů byl pro některé pracovníky krajských úřadů a obecních úřadů ORP nejasný termín „stav k 1. 1. 2018“ a „stav k 31. 12. 2018“. Skutečnost, že se jedná o údaj k jednomu okamžiku, nikoli za období, je třeba více vysvětlit, např. formou příkladů. Některé úřady např. neuvedly ani celkové počty dětí v evidenci pro účely zprostředkování NRP (bez rozlišení etnika) k 1. 1. 2018, což je zarážející. V této souvislosti se rovněž nabízí revize bilance stavu k 1. 1. a 31. 12. příslušného roku, tj. zda je vůbec tato bilance možná, případně jaké kategorie úkonů by ji měly naplňovat. Ve statistických výkazech SPOD jsou však časová ohraničení „k 1. 1. daného roku“ nebo „k 31. 12. daného roku“ běžně používána. Znalost daného celkového počtu dětí by měly mít i OÚ ORP, které vedou Rejstříky dle Směrnice Ministerstva práce a sociálních věcí č. j.: 21 - 42246/2002. Krajské úřady sice vedou Evidenci dětí, ale přesnější forma jejího vedení není stanovena, proto je možné, že se jim takto zpětně nemuselo podařit určit počet dětí k datům v roce 2018.

2. Dotazníkové šetření zaměřené na situaci romských dětí v procesu zprostředkování náhradní rodinné péče

5. Obecně je nutné ještě více komunikovat, že jde o kvalifikované odhady odpovědných pracovníků, nikoli o přesnou evidenci dětí podle příslušnosti k etniku.
6. K diskusi s odborným garantem je i to, zda mají být v tabulce o počtech zanášeny úkony, či počty dětí. Domníváme se, že toto bylo odpovědnými pracovníky úřadů vnímáno různě. Některé děti tak mohou být v některých krajích či obcích v pilotním šetření evidovány ve více kategoriích, jinde je jedno dítě uvedeno pouze v jedné (konečné) kategorii.
7. Je třeba zvážit pojem „zprostředkování“ a jeho statistiku. Důvodem je to, že u dětí svěřených do osvojení a pěstounské péče může přijít rozsudek se zpožděním a v jiném roce, než jim byla NRP zprostředkována. Je nutné rozhodnout, která událost je pro sběr dat rozhodující. „Zprostředkování“ lze definovat jako: proces, při kterém je dítěti vedenému v evidenci KÚ vyhledán žadatel vedený v evidenci tohoto KÚ, případně v evidenci vedené jiným KÚ, dojde k seznámení dítěte s tímto žadatelem, následně ze strany žadatele k podání příslušného návrhu k soudu, kdy celý proces je zakončen pravomocným rozhodnutím soudu (o svěření do předpěstounské péče, o svěření do pěstounské péče, o svěření do péče před osvojením, o osvojení). Za rozhodující by mělo být považováno právě nabytí právní moci soudního rozhodnutí.
8. S vymezením pojmu „zprostředkování“ souvisí i poznatek zejména obecních úřadů ORP, kdy jsou romské děti zpravidla svěřovány do příbuzenské pěstounské péče, nejde tedy o typický proces zprostředkování. Otázkou je, zda tyto případy zanést do kvalifikovaných odhadů v první části dotazníku, jako samostatnou kategorii.
9. Bylo by vhodné podrobněji sledovat kategorii ukončení zprostředkování z „jiného důvodu“. Nabízí se např. vydělení kategorií „nabytí zletilosti“ a „návrat do biologické rodiny“.
10. Bylo by dobré rozlišit také „předpěstounskou péči“, „pěstounskou péči“ a „pěstounskou péči na přechodnou dobu“.
11. Některé krajské úřady uvedly, že některé kategorie zprostředkování NRP (bez specifikace) nesledují.
12. Dotazy některých obecních úřadů ORP naznačovaly, že se potýkají s nejasností ohledně pojmu „počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče“. Je zjevné, že v některých případech je zařazení dětí do evidence ke zprostředkování NRP formální, náhradní rodina pro ně hledána není (vzhledem k věku dítěte a nezájmu žadatelů o starší děti, nezájmu dítěte o zprostředkování NRP apod.). Je na zvážení, zda do dotazníku nepřidat podkategorii zjišťující kolika dětem v evidenci je skutečně hledána náhradní rodina.

3. Dostupné základní statistické údaje o romském etniku

Jak bylo nastíněno v kapitole 2.2, sledování národnostní a etnické příslušnosti je velmi problematické. Listina základních práv a svobod zaručuje právo svobodné volby národnosti každého občana. Zjišťování národnosti je např. trvalou součástí sčítání lidu, domů a bytů. Při posledních dvou sčítáních v letech 2001 a 2011 byla pod pojmem národnost zahrnuta příslušnost k národu, národnostní nebo etnické menšině. Uvedení národnosti nebylo povinné a bylo možné uvést jich i více. Dopad do národnostní struktury mělo při posledním sčítání zahrnutí cizinců do obvykle bydlícího obyvatelstva (pokud splňovali podmínky obvyklého pobytu bez ohledu na to, zda mají nebo nemají v České republice trvalý, resp. dlouhodobý evidovaný pobyt) (ČSÚ, 2014). **V roce 2011 se při sčítání lidu, domů a bytů přihlásilo k romské národnosti na základě vlastního vyjádření pět tisíc osob, národnost českou a romskou zvolilo dalších sedm tisíc, celkově činil podíl romské populace 0,1 %, nejvyšší podíl v obyvatelstvu byl zaznamenán v Ústeckém kraji** (tabulka č. 3). Z hlediska územního rozložení žili podle svých deklamací Romové zejména právě v Ústeckém a také v Moravskoslezském kraji (24 %, 14 %, tabulka č. 4).

Tabulka č. 3 **Národnostní struktura obyvatel v krajích České republiky podle sčítání lidu, domů a bytů** (k 26. 3. 2011, v %)

kraj	zastoupení národností z celkového počtu obyvatel kraje								
	česká	moravská	slovenská	polská	německá	romská	ukrajinská	vietnamská	ruská
Praha	64,8	0,3	1,8	0,1	0,1	0,0	1,7	0,5	0,7
Středočeský	69,9	0,1	1,4	0,1	0,1	0,0	0,6	0,2	0,2
Jihočeský	72,4	0,2	1,1	0,1	0,1	0,0	0,3	0,2	0,1
Plzeňský	70,1	0,1	1,4	0,1	0,2	0,0	0,6	0,5	0,1
Karlovarský	64,4	0,1	2,4	0,1	1,5	0,1	0,5	1,2	0,4
Ústecký	68,4	0,1	1,5	0,1	0,5	0,2	0,4	0,5	0,2
Liberecký	69,5	0,1	1,4	0,3	0,4	0,1	0,6	0,3	0,1
Královéhradecký	71,0	0,1	1,0	0,2	0,2	0,1	0,4	0,2	0,1
Pardubický	70,8	0,9	0,9	0,1	0,1	0,0	0,3	0,2	0,0
Vysočina	65,4	7,0	0,6	0,0	0,0	0,0	0,2	0,1	0,0
Jihomoravský	48,0	21,9	1,2	0,1	0,0	0,0	0,4	0,2	0,1
Olomoucký	58,1	12,1	1,2	0,1	0,1	0,1	0,2	0,1	0,0
Zlínský	54,9	16,4	1,0	0,1	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
Moravskoslezský	63,5	3,8	2,2	2,3	0,1	0,1	0,1	0,2	0,0

Zdroj: ČSÚ, 2014

3. Dostupné základní statistické údaje o romském etniku

Tabulka č. 4 **Územní rozložení vybraných národností podle krajů České republiky podle sčítání lidu, domů a bytů** (k 26. 3. 2011, v %)

kraj	národnost								
	česká	Moravská	slovenská	polská	Německá	romská	ukrajinská	vietnamská	ruská
celkem	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
z toho:									
Praha	12,2	0,7	15,7	4,4	6,8	7,2	40,0	21,3	52,7
Středočeský	13,4	0,3	11,9	4,9	4,4	7,6	14,1	9,1	13,6
Jihočeský	6,8	0,2	4,5	0,9	3,8	5,2	4,0	4,9	2,3
Plzeňský	6,0	0,1	5,4	1,3	5,9	4,2	6,5	9,0	1,7
Karlovarský	2,8	0,1	4,9	0,6	23,7	4,1	2,6	12,1	6,2
Ústecký	8,2	0,1	8,2	2,8	22,5	24,3	5,4	14,1	7,3
Liberecký	4,5	0,1	4,1	3,5	9,5	5,7	4,8	3,7	2,3
Královéhradecký	5,8	0,1	3,8	3,2	6,8	6,6	3,9	3,0	1,6
Pardubický	5,4	0,9	3,3	1,6	1,5	3,4	3,0	2,8	1,2
Vysočina	4,9	6,8	2,0	0,5	1,1	2,6	2,1	1,8	0,9
Jihomoravský	8,3	48,8	9,6	2,0	2,4	6,0	9,4	8,1	5,0
Olomoucký	5,4	14,6	5,0	1,5	4,6	7,1	1,8	2,0	1,4
Zlínský	4,7	18,3	3,9	0,8	0,7	2,6	1,1	1,7	1,1
Moravskoslezský	11,4	8,9	17,7	72,0	6,2	13,5	1,3	6,4	2,7

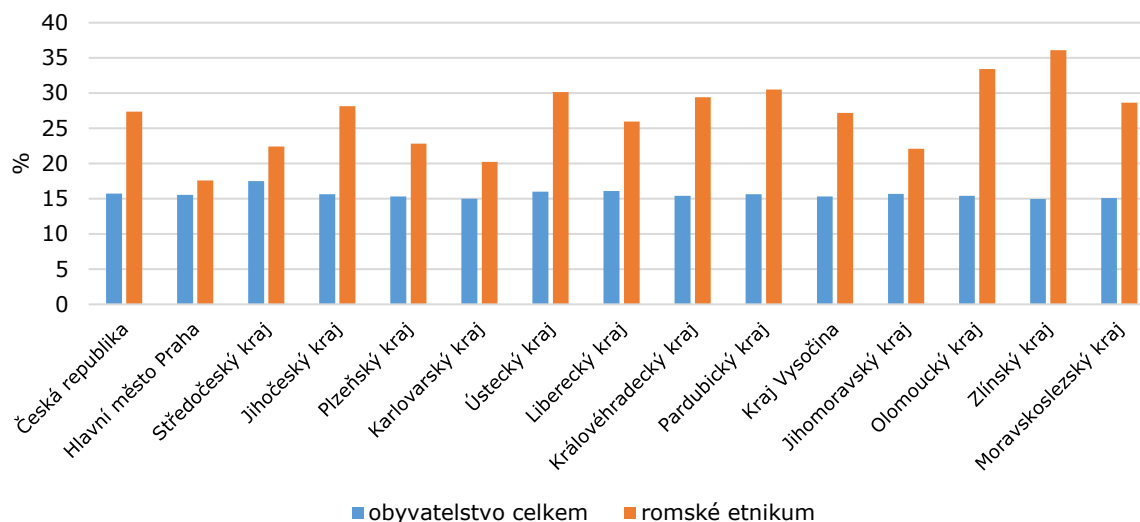
Zdroj: ČSÚ, 2014

Romská populace je podle posledního sčítání mladší než česká populace obecně. Ve všech krajích ČR byl při posledním sčítání lidu v roce 2011 podíl romských dětí mladších 15 let¹ výrazně vyšší než v populaci bez rozlišení národnosti. Největší rozdíly byly ve Zlínském a Olomouckém kraji, nejmenší v Hlavním městě Praze a Středočeském kraji (graf č. 1).

¹ V datech ČSÚ je národnost po krajích členěna pouze podle věku 0 až 14 let, 15 až 19 let (dokončený věk), nikoli podle nezletilosti.

3. Dostupné základní statistické údaje o romském etniku

Graf č. 1 Zastoupení dětí mladších 15 let v obyvatelstvu v krajích podle sčítání lidu, domů a bytů (k 26. 3. 2011, v %)

Zdroj: ČSÚ, veřejná databáze, vlastní výpočty

Odbornou veřejností jsou však údaje ze sčítání lidu, domů a bytů považovány za podhodnocené. **Na základě kvalifikovaných odhadů uvedených ve Zprávě o stavu romské menšiny za rok 2018 žilo v roce 2017 na našem území 240 300 Romů, tj. 2,2 % celkové populace České republiky (tabulka č. 5).**

Tabulka č. 5 Odhady počtu obyvatel romského etnika v roce 2017

kraj	počet obyvatel romského etnika	
	absolutně	relativně
Hlavní město Praha	18 000	7,5
Středočeský	15 100	6,3
Jihočeský	7 000	2,9
Plzeňský	16 100	6,7
Karlovarský	13 400	5,6
Ústecký	63 500	26,4
Liberecký	19 400	8,1
Královéhradecký	10 100	4,2
Pardubický	4 800	2,0
Vysočina	5 900	2,5
Jihomoravský	20 700	8,6
Olomoucký	12 400	5,2
Zlínský	2 600	1,1
Moravskoslezský	31 300	13,0
ČR celkem	240 300	100,0

Zdroj: Vláda, 2018

Zdrojem údajů o dětské romské populaci jsou v posledních letech kvalifikované odhady resortu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy. **Podle údajů z roku 2018 navštěvovalo ve školním roce 2018/2019 mateřské školy 7 748 romských dětí, což představuje 2,1 % z celkového počtu dětí v předškolním vzdělávání.** Účast romských dětí v předškolním vzdělávání zůstává v porovnání s docházkou na základní školy nižší. Podle kvalifikovaných odhadů navštěvovalo **ve školním roce 2018/2019 základní vzdělání 34 767 romských žáků, což tvoří 3,7 % z celkového počtu žáků v základním vzdělávání.** Mezi jednotlivými kraji panují velké početní rozdíly. Nejvyšší absolutní počet romských žáků byl v Ústeckém kraji (9 050), tj. 11,8 % ze všech žáků základních škol v kraji.

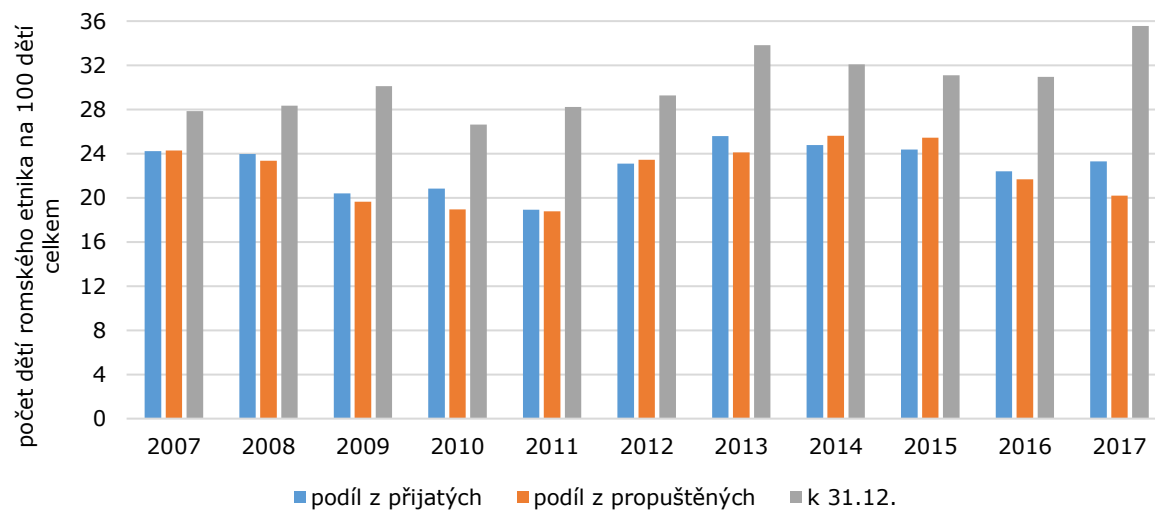
Finanční podpora romských studentů na střední škole plyne zejména do učebních oborů. Ve srovnání s většinovou populací ukončují romští studenti studium na střední škole předčasně osmkrát častěji, a to následně ovlivňuje i studium na vysokých školách. Podle Monitorovací zprávy občanské společnosti o implementaci národní romské integrační strategie v České republice z roku 2018 patří mezi nejčastější příčiny předčasného ukončení docházky na střední škole sociální prostředí (vliv vrstevníků, povinnosti v domácnosti, těhotenství, obtížná adaptace na nové školní prostředí) a ekonomické poměry (potíže s placením studijních nákladů, potřeba finančního zajištění), studijní výsledky žáka jsou až druhotným faktorem (Vláda, 2019).

V sociální oblasti není v naprosté většině etnicita sledována. Určitou výjimkou byly do roku 2018² výkazy Ústavu zdravotnických informací a statistiky ČR (ÚZIS) v Ročním výkazu o činnosti poskytovatele zdravotnických služeb – Poskytovatel: Dětské domovy pro děti do 3 let a dětská centra. Ze souhrnných statistik těchto výkazů vyplývá, že v období 2007 až 2017 představovaly romské děti v průměru téměř třetinu (graf č. 1). Podíly romských dětí ve skupině dětí každoročně přijatých a propuštěných byly o něco nižší a příliš se od sebe navzájem nelišily, tj. Romové byli téměř shodně zastoupeni mezi nově přijatými dětmi i propuštěnými. Ani veřejně dostupné statistiky MŠMT podle našich informací údaje o etnicitě dětí umístěných ve školských ústavních zařízeních (dětské domovy a výchovné ústavy) neobsahují.

² V roce 2018 nebyly údaje publikovány.

3. Dostupné základní statistické údaje o romském etniku

Graf č. 1 **Podíl romských dětí v dětských domovech do 3 let a v dětských centrech (v %)**

Zdroj: ÚZIS, 2018

4. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – KVALIFIKOVANÉ ODHADY KRAJSKÝCH ÚŘADŮ za rok 2018

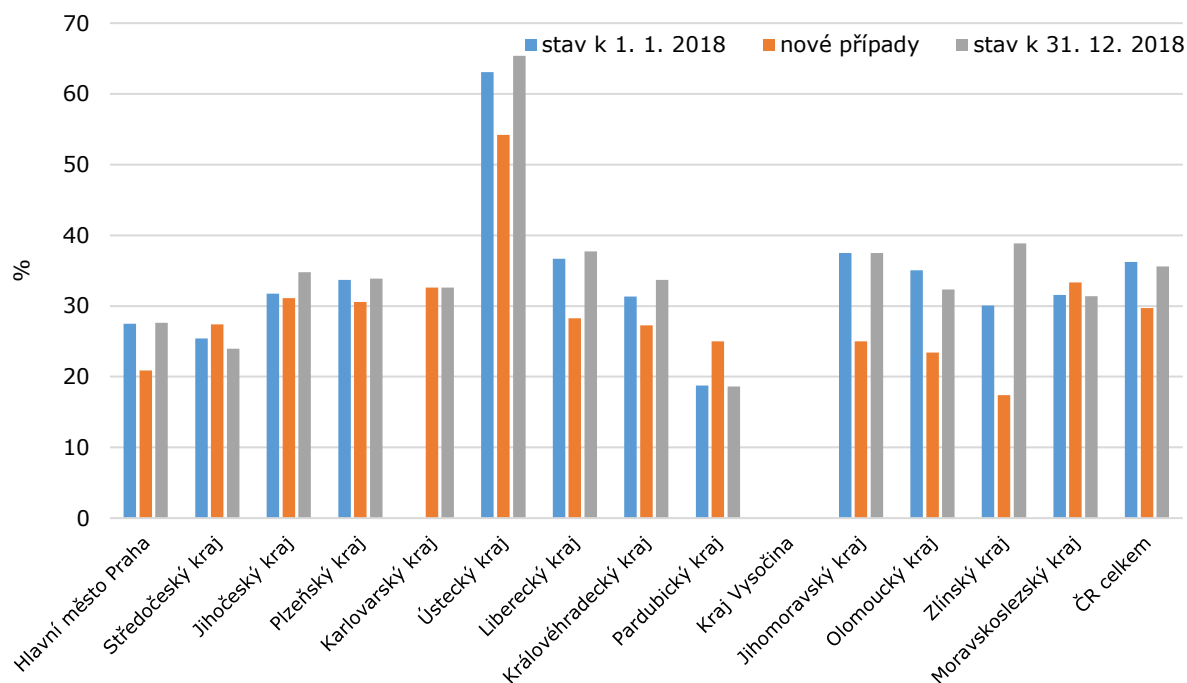
Tato kapitola představuje výsledky pilotního šetření, jehož se zúčastnilo všech 14 krajů. Výsledky je třeba číst s vědomím metodologických nedostatků uvedených v kapitole 2.4, jež by měly být ve vlnách v následujících letech korigovány.

4.1 Počty dětí v evidenci ve sledovaném období

K 1. 1. 2018 bylo v evidenci krajských úřadů 5 780 dětí, z toho **podle kvalifikovaných odhadů 2 095 romských dětí, tj. přibližně jedna třetina**. Porovnáme-li podíl romských dětí na základních školách (viz výše) s těmito údaji, pak v evidenci pro účely zprostředkování NRP jsou tyto děti zastoupeny desetkrát více. Údaje však nezahrnují informace za kraj Vysočina a Karlovarský kraj, jejichž pracovníci počet dětí v evidenci na počátku roku nevyplnili. Kraj Vysočina využil příležitosti otevřené otázky a svůj postoj a praxi okomentoval. Důvodem obtíží při provádění kvalifikovaných odhadů pracovníky tohoto krajského úřadu bylo např. to, že etnickou příslušnost vůbec nesledují, zvláště u starších dětí. Od poloviny roku 2019 začíná tento kraj pracovat v novém statistickém programu, který by měl poskytovat lepší údaje. Karlovarský kraj žádné doplňující informace neposkytl.

Nejvyšší absolutní počty dětí v evidenci k 1. 1. 2018 byly uvedeny v Ústeckém kraji a Jihomoravském kraji (862, 800 dětí celkem, z toho 545, resp. 300 romských dětí). Výsledek v Ústeckém kraji odráží složení tamního obyvatelstva v porovnání s ostatními kraji (viz výše tabulky č. 3, 5). Tento kraj drží jednoznačné prvenství i v podílu romských dětí v celkovém počtu dětí v evidenci (k 1. 1. 2018 necelé dvě třetiny, tj. téměř dvojnásobek oproti celé ČR, graf č. 2). Jihomoravský kraj je po Hlavním městě Praze, Středočeském a Moravskoslezském kraji čtvrtý nejlidnatější, což se také pravděpodobně promítá i do vyššího absolutního počtu romských dětí. Nejnižší absolutní počty romských dětí v evidenci odhadli pracovníci krajského úřadu k 1. 1. 2018 v Královéhradeckém a Zlínském kraji (49, 42). Nejnižší podíl romských dětí mezi dětmi v evidenci byl k danému datu v Pardubickém kraji (každé páté) (graf č. 2).

Graf č. 2 **Podíl romských dětí v evidenci NRP podle krajských úřadů v roce 2018** (v %)

Zdroj: Kvalifikované odhady krajských úřadů 2018

Během roku 2018 bylo nově zařazeno do evidence krajských úřadů 1 656 dětí, z toho bylo 492, tj. 30 % romských dětí. Největší počet nově zařazených dětí byl zaznamenán ve Středočeském a Ústeckém kraji (230, resp. 214), nejméně dětí bylo nově zařazeno do evidence v Pardubickém a Jihomoravském kraji (20, 40). Podíl romských dětí mezi nově zařazenými dětmi byl ve většině krajů nižší než v případě dětí v evidenci k 1. lednu. Prvenství v tomto ohledu opět držel s 54 % Ústecký kraj (graf č. 2).

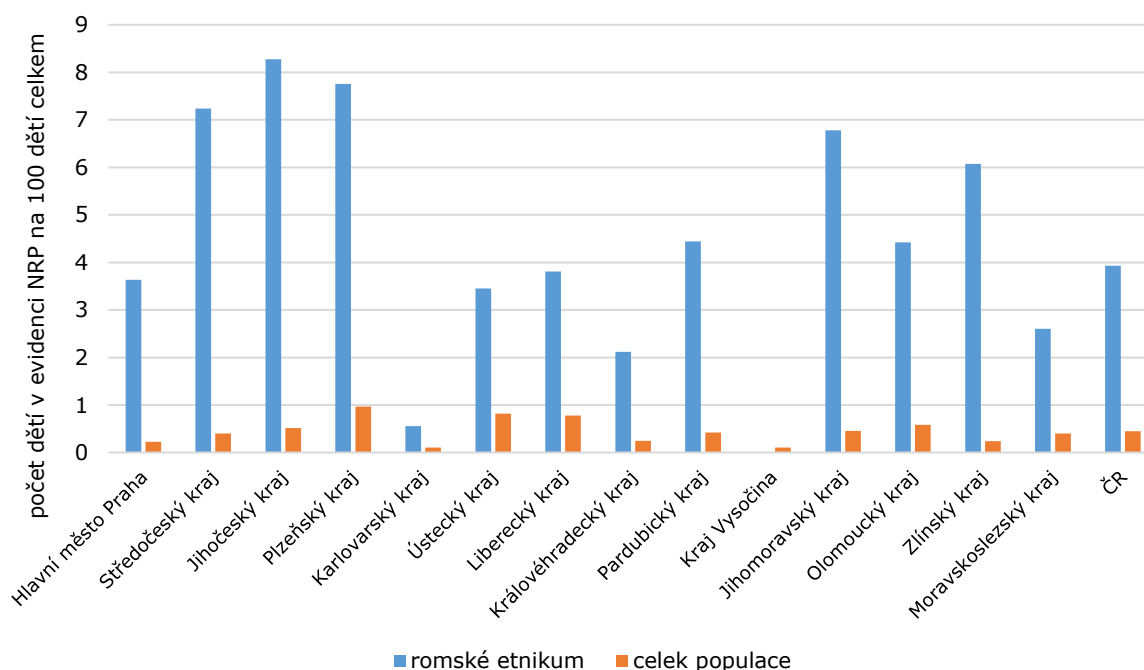
K 31. 12. 2018 bylo v evidenci podle údajů krajských úřadů 6 181 dětí, z toho 2 201 romského etnika (tj. 36 %), nejvíce v Ústeckém a Jihomoravském kraji, nejméně v Pardubickém kraji. Podíly romských dětí v evidenci na začátku a na konci roku 2018 jsou téměř ve všech krajích srovnatelné. Výjimkou je Zlínský kraj, kde bylo podle údajů pracovníků krajských úřadů v porovnání s ostatními kraji obecně méně dětí v evidenci a změny v absolutních počtech mohou výsledné podíly výrazněji ovlivňovat (graf č. 2). Podle doplňujících informací odpovědného pracovníka tohoto úřadu nemají v tomto kraji dlouhodobě žádnou zkušenost s hledáním osvojitelů pro romské dítě, neboť takové děti nemají hlášeny. Přibližně ve dvou případech ročně přijímají tamní osvojitelé romské dítě z jiného kraje. V rámci odhadů bylo z evidence krajského úřadu Zlínského kraje vyřazeno v roce 2018 pouze 12 romských dětí, z toho 9 z jiných důvodů (zletilost, návrat do původní rodiny apod.).

4.2 Úkony pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče

Jak bylo uvedeno v kapitole 2.3, cílem pilotního šetření bylo postihnout vybrané úkony v oblasti NRP. Vzhledem k tomu, že některé děti mohly být během roku zařazeny do více kategorií, tj. mohla jim být např. zprostředkována péče před osvojením i osvojení, jedná se tedy spíše o „úkony“ či „případy“. Pro zjednodušení však budeme dále většinou hovořit o „dětech“.

V analýze se opíráme o celkový počet dětí v evidenci, který je součtem jejich počtu k 1. 1. 2018 a těch, které byly během daného kalendářního roku do evidence nově zařazeny. Tento součet představuje všechny děti, pro které byla příslušnými pracovníky vyhledávána vhodná forma náhradní rodinné péče. **V souhrnném pohledu prošlo v roce 2018 evidencí 7 436 dětí, z toho 2 587 romských dětí (tj. 35 %).** Jak bylo již několikrát zmíněno, statistika obyvatelstva podle etnika má různá úskalí. I přesto jsme se pokusily o odhad podílu dětí, které se dostávají do evidence pro účely zprostředkování NRP. Příslušným čitatelem byl počet dětí v evidenci v roce 2018 s rozlišením etnika. Jmenovatel byl v případě romských dětí sestaven jako součin kvalifikovaného odhadu počtu romských obyvatel z roku 2017 (tabulka č. 5) a podílu dětí mladších 15 let (graf č. 1). Podobně bylo postupováno v případě populace jako celku. Výsledky, které jsou uvedeny v grafu č. 3, je třeba nazírat s opatrností. Naznačují však, že pravděpodobnost romského dítěte být zařazeno do evidence pro účely zprostředkování NRP je ve všech krajích výrazně vyšší než v populaci dětí obecně.

Graf č. 3 Podíl dětí v evidenci NRP v dětské populaci podle údajů krajských úřadů v roce 2018 (v %)

Zdroj: Kvalifikované odhady krajských úřadů 2018; ČSÚ, 2014; Vláda, 2018; vlastní výpočty

4. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – Kvalifikované odhady krajských úřadů

Následující analýza se zaměřuje na úkony spojené se zprostředkováním NRP, které lze nazvat jako „aktivní“, tj. nezahrnujeme případy úmrtí³ a předání spisové dokumentace ÚMPODu. Celkem bylo během roku 2018 v celé ČR podle údajů krajských úřadů takto „aktivně“ pracováno s 1 427 spisy, tj. s každým pátým v evidenci během roku 2018. Z hlediska krajů byla nejvyšší „aktivita“ v Jihočeském a Zlínském kraji, nejnižší v Plzeňském a Pardubickém kraji. Zaměříme-li se zvláště na skupinu romských dětí a děti ostatní, pak je příslušná míra v daných skupinách 16 % a 21 %.

Největší podíl úkonů připadl v roce 2018 na kategorii „jiný důvod“, kam patří např. návrat do původní rodiny po úpravě poměrů, vyřazení z důvodu zletilosti. Rozdíly z hlediska etnika však nebyly nijak zásadní (tabulka č. 6). Druhým nejčastějším úkonem bylo zprostředkování pěstounské péče, včetně té na přechodnou dobu. Spolu se zprostředkováním předpěstounské péče představovaly výše uvedené úkony čtvrtinu. Na třetím místě z hlediska četnosti se umístila osvojení, jež spolu s vyhledáním péče před osvojením činily přibližně 29 % všech úkonů. Z tabulky č. 6 je zřejmé, že úkony spojené s osvojením byly mezi romskými dětmi v porovnání s ostatními dětmi méně časté.

Tabulka č. 6 Přehled evidence vybraných úkonů NRP podle údajů krajských úřadů v roce 2018 v ČR

	absolutně			relativně		
	celkem	romské etnikum	ostatní	celkem	romské etnikum	ostatní
celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 1. 1. 2018	5 780	2 095	3 685	-	-	-
počet dětí, které byly ve sledovaném roce do této evidence zařazeny	1 656	492	1 164	-	-	-
počet dětí v evidenci během roku	7 436	2 587	4 849	-	-	-
počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována péče před osvojením	186	45	141	13,0	11,5	13,6
počet dětí, kterým bylo ve sledovaném roce zprostředkováno osvojení	220	47	173	15,4	12,1	16,7
počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována předpěstounská péče	133	40	93	9,3	10,3	9,0
počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována pěstounská péče	239	68	171	16,7	17,4	16,5
počet dětí, kterým bylo ve sledovaném roce určeno poručenství s osobní péčí poručníka	1	0	1	0,1	0,0	0,1
počet dětí, jejichž údaje byly ve sledovaném roce zpřístupněny ÚMPOD pro účely mezinárodního osvojení	37	35	2	-	-	-
počet dětí vyřazených ve sledovaném roce jiným způsobem z této evidence (např. z důvodu návratu do rodiny po úpravě poměrů, svěřeni do péče atd.)	648	190	458	45,4	48,7	44,2
počet dětí v této evidenci zemřelých ve sledovaném roce	4	0	4	-	-	-
celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 31. 12. 2018	6 181	2 201	3 980	-	-	-
počet úkonů zprostředkování	1 427	390	1 037	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Kvalifikované odhady krajských úřadů 2018

³ Šlo pouze o 4 případy v celé ČR.

Spisy postoupené ÚMPODu podle údajů krajských úřadů

Pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče vyhledává krajský úřad pro děti ve své evidenci rodiny z evidence žadatelů vedené tímto i jinými krajskými úřady. V případě, že pro dítě, které je právně volné jen pro osvojení a pro které se nenašla po 6 měsících od zařazení do evidence v ČR žádná osvojitelská či pěstounská rodina a zároveň u něho není prokazatelný předpoklad, že by jej v reálné blízké době přijal do pěstounské péče někdo z příbuzných, zpřístupní příslušný krajský úřad spisovou dokumentaci dítěte Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí (ÚMPOD), který následně hledá pro dítě vhodnou náhradní rodinu v zahraničí. I nadále však musí probíhat hledání vhodných osvojitelů či pěstounů v evidencích krajských úřadů v ČR. Děti jsou tedy stále vedeny v evidenci svého místně příslušného krajského úřadu. Mezinárodní osvojení je pro tyto děti „rozšířením“ možnosti zprostředkování osvojení (zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů; konzultace s odborným garantem MPSV).

V roce 2018 bylo podle pracovníků krajských úřadů zpřístupněno ÚMPODu 37 spisů dětí, z toho se 35 týkalo romských dětí. Hlavním „zdrojem“ byl krajský úřad Ústeckého kraje, ze kterého pocházelo 27 spisů (všechny byly romské děti). Tři spisy předal krajský úřad Středočeského kraje, dva krajský úřad Královéhradeckého kraje, po jednom daný úřad Kraje Vysočina, Plzeňského kraje, Hlavního města Prahy, Olomouckého a Libereckého kraje.

5. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – KVALIFIKOVANÉ ODHADY OBECNÍCH ÚŘADŮ ORP za rok 2018

Jak bylo uvedeno výše, do výzkumu byli kromě pracovníků krajských úřadů zapojeni i pracovníci obecních úřadů ORP. I tito pracovníci, mající zkušenost se zprostředkováváním náhradní rodinné péče, byli požádáni o kvalifikované odhady příslušných počtů dětí se zvláštním zřetelem na romské děti. Z celkového počtu 205 obecních úřadů ORP se výzkumu zúčastnilo 191 obecních úřadů ORP. Specifickým případem je hlavní město, kde byly údaje vyplněny pouze magistrátem, nikoli jednotlivými úřady městských obvodů.

Tabulka č. 7 **Počty obecních úřadů ORP, které se zúčastnily pilotního šetření za rok 2018**

kraj	počet OÚ ORP v pilotním šetření	Počet OÚ ORP v kraji
Hlavní město Praha	1	22
Středočeský kraj	22	26
Jihočeský kraj	15	17
Plzeňský kraj	14	15
Karlovarský kraj	7	7
Ústecký kraj	14	16
Liberecký kraj	10	10
Královéhradecký kraj	15	15
Pardubický kraj	15	15
Kraj Vysočina	14	15
Jihomoravský kraj	19	21
Olomoucký kraj	12	13
Zlínský kraj	12	13
Moravskoslezský kraj	22	22
ČR	192	227

Zdroj: pilotní vlna ORP; ČSÚ; v Hlavním městě Praze jsou uvedeny počty správních obvodů

5.1 Počty dětí v rejstřících obecních úřadů ORP ve sledovaném období

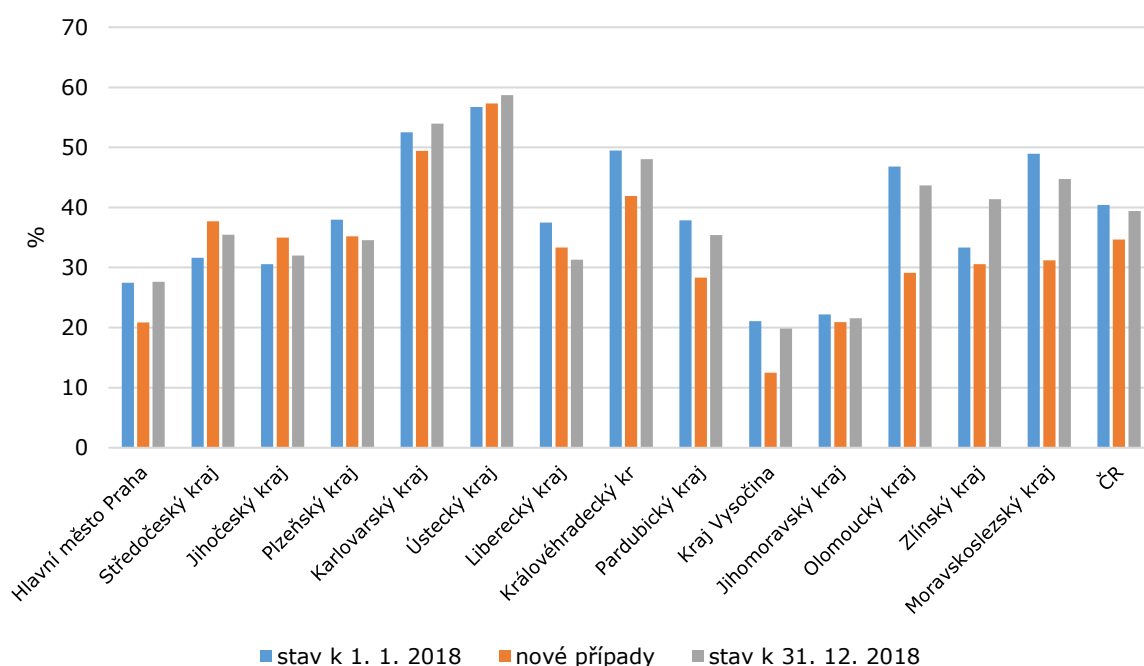
Následující analýza je zaměřena na statistiku dětí zejména pro účely zprostředkování NRP podle kvalifikovaných odhadů pracovníků obecních úřadů ORP. Vzhledem k nízkým počtům jsou údaje agregovány podle krajské příslušnosti a rovněž sumarizovány za celou Českou republiku. Při tomto postupu byly zahrnuty údaje Magistrátu hlavního města Prahy.

Podle kvalifikovaných odhadů pracovníků obecních úřadů ORP bylo k 1. 1. 2018 v rejstřících pro účely zprostředkování NRP 4 447 dětí, z toho 1 798, tj. 40 % romských dětí. Nejvíce takových dětí uvedly obecní úřady ORP v Ústeckém kraji (714) a ve Středočeském kraji (471), na posledním místě se umístil

5. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP

Zlínský kraj s 87 dětmi. Nejvyšší počet romských dětí byl podle výpovědí obecních úřadů ORP v Ústeckém a v Moravskoslezském kraji (405, resp. 207), nejnižší ve Zlínském kraji (29). Vyjádřeno relativně, více než polovinu tvořily romské děti v Ústeckém a Karlovarském kraji, nejnižší zastoupení odhadli pracovníci obecních úřadů ORP v Kraji Vysočina a v Jihomoravském kraji (graf č. 4).

Graf č. 4 **Podíl romských dětí v rejstřících NRP podle údajů ORP v roce 2018** (v %)

Zdroj: Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP 2018

Během roku 2018 bylo do rejstříků pro účely zprostředkování NRP podle obecních úřadů ORP nově zařazeno 1 607 dětí, z toho 557, tj. 35 % romských dětí. Ve Středočeském a v Jihočeském kraji byl podle údajů obecních úřadů ORP podíl romských dětí v celkovém počtu nových případů vyšší než k 1. 1. 2018 i k 31. 12. 2018, naopak výrazně nižší byl v Kraji Vysočina, v Olomouckém a Moravskoslezském kraji.

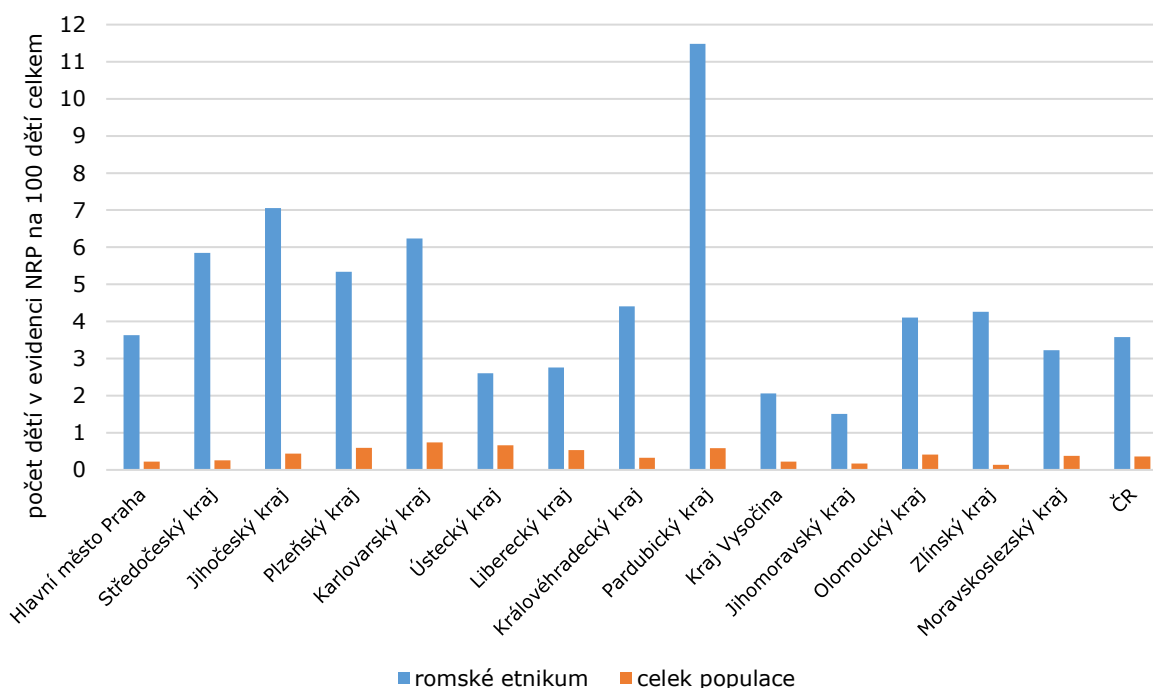
K 31. 12. 2018 bylo v rejstřících obecních úřadů ORP celkem 4 142 dětí, z toho 1 632, tj. 39 % romských dětí. Zastoupení romských dětí se během roku 2018 podle odhadů pracovníků obecních úřadů ORP příliš nezměnilo, k výraznějšímu snížení došlo v Libereckém kraji, ke zvýšení naopak ve Zlínském kraji (graf č. 4).

5.2 Úkony pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče

Obecní úřady ORP, které se zapojily do výzkumu, pracovaly v roce 2018 s 6 054 spisy dětí, kterým měla být zprostředkována NRP. Z nich bylo 2 355 romských (39 %).

Podobně jako v kapitole 4.2 a grafu č. 3 byl učiněn odhad podílů dětí pro zprostředkování NRP v dětské populaci na základě údajů obecních úřadů ORP. Výsledky představuje graf č. 5. Na první pohled je zřejmé, že se výsledky agregované z údajů obecních úřadů ORP od těch poskytnutých krajskými úřady výrazně liší. K nižším hodnotám vede zaprvé skutečnost, že v některých krajích neposkytly odhady všechny obecní úřady ORP a vliv je umocněn, jednalo-li se o populačně velké ORP (např. v Jihomoravském kraji neposkytlo údaje Brno). Zadruhé se samozřejmě do výsledků promítá podstata kvalifikovaných odhadů, zejména v případě počtu romských dětí, ale i definice pojmů (viz kapitola 2.4), což vede k rozdílům i z hlediska dětí v evidenci bez ohledu na etnikum. Navzdory tomu je patrné, že i podle údajů obecních úřadů ORP je podíl romských dětí ke zprostředkování NRP v odhadovaném celkovém počtu romských dětí výrazně vyšší než v dětské populaci jako celku.

Graf č. 5 **Podíl dětí v rejstřících NRP v dětské populaci podle údajů obecních úřadů ORP v roce 2018 (v %)**

Zdroj: Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP 2018; ČSÚ, 2014; Vláda, 2018; vlastní výpočty

5. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP

Vydeme-li z kvalifikovaných odhadů pracovníků obecních úřadů ORP, pak se v roce 2018 týkaly úkony spojené se zprostředkováním NRP 1 949 dětí, z toho bylo 595 dětí romských (včetně případů poručenství). Vztáhneme-li tyto počty k celkovým počtům dětí v dané statistice, pak se tyto úkony týkaly 32 % dětí, v případě romských dětí to bylo však jen 25 % ku 37 % ve skupině ostatních dětí. Více než jedna třetina případů připadala na „jiné důvody“, tj. např. dosažení zletilosti, návrat do původní rodiny, a to bez ohledu na etnickou příslušnost (tabulka č. 8). Jen o něco málo menší podíl připadal podle obecních úřadů ORP na případy pěstounské péče, zprostředkování předpěstounské péče bylo zhruba šestkrát méně časté. Přibližně pětina případů ve skupině romských dětí se týkala péče před osvojením nebo osvojení, v případě ostatních dětí představovaly tyto úkony čtvrtinu.

Spisy postoupené ÚMPODu podle údajů obecních úřadů ORP

Podle údajů pracovníků obecních úřadů ORP bylo v roce 2018 zpřístupněno ÚMPODu 39 spisů dětí, z toho se 30 týkalo romských dětí. Nejvíce jich bylo z Ústeckého kraje (18, vždy se jednalo o romské děti), dále ze Středočeského kraje (9, resp. 5), Kraje Vysočiny (4, resp. 1) a Plzeňského kraje (3, všechny romského etnika).

Tabulka č. 8 **Přehled evidence vybraných úkonů NRP podle údajů obecních úřadů ORP v roce 2018 v ČR**

	absolutně			relativně		
	celkem	romské etnikum	ostatní	celkem	romské etnikum	ostatní
celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 1. 1. 2018	4 447	1 798	2 649	-	-	-
počet dětí, které byly ve sledovaném roce do této evidence zařazeny	1 607	557	1 050	-	-	-
počet dětí v evidenci během roku	6 054	2 355	3 699	-	-	-
počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována péče před osvojením	233	58	175	12,0	9,7	12,9
počet dětí, kterým bylo ve sledovaném roce zprostředkováno osvojení	235	60	175	12,1	10,1	12,9
počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována předpěstounská péče	91	33	58	4,7	5,5	4,3
počet dětí, kterým byla ve sledovaném roce zprostředkována pěstounská péče	574	184	390	29,5	30,8	28,8
počet dětí, kterým bylo ve sledovaném roce určeno poručenství s osobní péčí	111	31	80	5,7	5,2	5,9
počet dětí, jejichž údaje byly ve sledovaném roce zpřístupněny ÚMPOD pro účely mezinárodního osvojení	39	30	9	-	-	-
počet dětí vyřazených ve sledovaném roce jiným způsobem z této evidence (např. z důvodu návratu do rodiny po úpravě poměrů, svěření do péče atd.)	705	231	474	36,2	38,7	35,1
počet dětí v této evidenci zemřelých ve sledovaném roce	7	3	4	-	-	-
celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 31. 12. 2018	4 142	1 632	2 510	-	-	-
počet úkonů spojených se zprostředkováním NRP	1 949	597	1 352	100,0	100,0	100,0

Zdroj: Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP 2018

6. Závěr – porovnání údajů krajských úřadů a obecních úřadů ORP

V části pilotního šetření, která se týkala kvalifikovaných odhadů dětí v evidenci pro účely zprostředkování NRP, byli dotázáni pracovníci krajských úřadů a obecních úřadů ORP. Výsledky analýzy za tyto dvě skupiny respondentů se liší, a to v několika aspektech:

Absolutní údaje za obecní úřady ORP sečtené v rámci krajů jsou ve srovnání s těmi poskytnutými krajskými úřady nižší, a to i absolutní počet spisů bez rozlišení etnické příslušnosti (tabulka č. 9). Jedním z vysvětlení je, že ve většině krajů neodpověděly všechny ORP, s vyplněním měli naopak problém pracovníci krajského úřadu na Vysočině a v Karlovarském kraji. Otázkou také je, zda existuje nějaká časová prodleva v předávání spisů mezi krajskými úřady a obecními úřady ORP.

Jak již bylo uvedeno, obecní úřady ORP vedou rejstříky dětí, kterým pro účely zprostředkování NRP kompletuje spisy a posílá jejich kopie na KÚ. Vedení těchto dětí na KÚ (zařazení do evidence dětí vedené KÚ) pak není podrobněji upraveno. Záleží tedy na systému jednotlivých KÚ. Nižší počet dětí u obecních úřadů ORP lze vysvětlit i tím, že např. tyto úřady nezasílají bezprostředně aktualizované údaje krajskému úřadu (dítě je zpět ve své rodině, došlo ke svěření do péče jiné osoby, dítě soustavně odmítlo zprostředkování NRP, dítě zemřelo). Obecní úřady ORP tedy dítě ze svého rejstříku vyřadí, ale krajskému úřadu to buď vůbec neoznámí (což je častá stížnost KÚ vůči OÚ ORP), nebo to oznamují např. jednou za půl roku či za rok při aktualizaci spisu. Samozřejmě, v ideálním případě by měly být informace předávány neprodleně. V pojmu „zprostředkování“ by problém být neměl, neboť je definováno zákonem. Může však být různě vnímáno to, kdy končí vedení v evidenci – pro obecní úřady ORP může být ukončeno vedení v Rejstříku např. již právní mocí rozhodnutí o předpěstounské péči, zatímco pro KÚ až samotným rozhodnutím o pěstounské péči (které se KÚ doví často od obecního úřadu ORP až s mnohaměsíčním zpožděním).

Tabulka č. 9 **Počty dětí v evidenci NRP během roku 2018 podle krajských a obecních úřadů ORP**

kraj	v evidenci podle krajů celkem	romské etnikum v evidenci podle krajů	v evidenci podle ORP celkem	romské etnikum v evidenci podle ORP
Hlavní město Praha	452	115	452	115
Středočeský kraj	946	245	601	198
Jihočeský kraj	517	163	437	139
Plzeňský kraj	862	285	527	196
Karlovarský kraj	46	15	327	169
Ústecký kraj	1078	661	878	499
Liberecký kraj	555	192	382	139
Královéhradecký kraj	211	63	279	131
Pardubický kraj	340	65	472	168
Kraj Vysočina	81	0	173	33
Jihomoravský kraj	840	310	315	69
Olomoucký kraj	569	183	402	170
Zlínský kraj	209	57	123	40

5. Statistika dětí pro účely zprostředkování náhradní rodinné péče – Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP

pokračování tabulky

kraj	v evidenci podle krajů celkem	romské etnikum v evidenci podle krajů	v evidenci podle ORP celkem	romské etnikum v evidenci podle ORP
Moravskoslezský kraj	730	233	686	289
ČR	7 436	2 587	6 054	2 355

Pozn.: Kurzívou označeny kraje, kde neodpověděly všechny OÚ ORP; červeně kraje, kde chyběly stavy k 1. lednu 2018, v Praze jsou údaje uvedeny pouze Magistrátem

Zdroj: Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP a krajských úřadů 2018

Je logické a korektní, že se liší kvalifikované odhady počtu romských dětí pracovníků krajských úřadů a obecních úřadů ORP. Z povahy věci se nejedná o přesnou statistiku. Porovnáme-li odhady v obou cílových skupinách, jsou **podle pracovníků obecních úřadů ORP podíly romských dětí nezřídka vyšší** (např. Středočeský kraj, Královéhradecký kraj, Pardubický, Olomoucký a Moravskoslezský kraj; grafy č. 2 a 4). Nejvyšší podíl romských dětí v evidenci NRP má v obou případech Ústecký kraj, podle ORP je však nižší. Nižší podíl je podle pracovníků obecních úřadů ORP i v Jihomoravském kraji, na tomto výsledku se ale mohla podílet neúčast Brna ve výzkumu. Obecně jsou podíly romských dětí podle údajů obecních úřadů ORP regionálně vyrovnanější. Pozitivně lze vnímat celkový průměr za celou Českou republiku, kdy se podíly romských dětí liší pouze o 5procentních bodů. Lze shrnout, že **podíl romských dětí, kterým je zprostředkovávána NRP, je přibližně třetinový.**

Zaměříme-li se na součet vybraných úkonů spojených se zprostředkováním NRP, nalézáme opět patrné rozdíly mezi oběma dotázanými skupinami. **Podle agregovaných údajů poskytnutých pracovníky obecních úřadů ORP je jejich absolutní počet za celou Českou republiku vyšší než podle údajů krajských pracovníků**, a to v 9 krajích (tabulka č. 10). V některých regionech jsou navíc rozdíly v řádu desítek případů. Tento výsledek je zejména zarážející u celkových počtů bez ohledu na etnickou příslušnost dítěte. Otázkou je, co je příčinou, zda zde hraje např. roli časová prodleva v předávání informací (viz výše) či jiný systémový důvod.

Tabulka č. 10 **Úkony v rámci procesu zprostředkování NRP v roce 2018 podle krajských úřadů a obecních úřadů ORP (součet vybraných úkonů dle dotazníku)**

kraj	podle krajů		podle ORP	
	celkem	romské etnikum	celkem	romské etnikum
Hlavní město Praha	107	19	107	19
Středočeský kraj	196	54	195	48
Jihočeský kraj	140	42	118	28
Plzeňský kraj	103	29	90	30
Karlovarský kraj	26	10	70	31
Ústecký kraj	203	99	209	98
Liberecký kraj	101	25	137	50
Královéhradecký kraj	52	23	92	37
Pardubický kraj	32	11	154	43
Kraj Vysočina	21	2	90	15
Jihomoravský kraj	130	32	120	26
Olomoucký kraj	96	31	117	42

6. Závěr – porovnání údajů krajských úřadů a obecních úřadů ORP

pokračování tabulky

kraj	podle krajů		podle ORP	
	celkem	romské etnikum	celkem	romské etnikum
Zlínský kraj	61	12	114	36
Moravskoslezský kraj	159	36	336	94
ČR	1 427	425	1 949	597

Pozn.: Zeleně označeny kraje, kde je počet spisů vyšší podle pracovníků krajských úřadů, červeně, kde je počet spisů vyšší podle pracovníků obecních úřadů ORP.

Zdroj: Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP a krajských úřadů 2018

Z výše uvedeného vyplývá, že se rovněž liší podíly úkonů na celkovém počtu spisů v evidenci pro zprostředkování NRP. **Podle krajských úřadů byl během roku 2018 nějakým způsobem řešen každý pátý spis, v případě romských dětí byl podíl 16 %, u ostatních dětí 21 %. Podle údajů pracovníků obecních úřadů ORP byly příslušné podíly 32 %, 25 % a 37 %.** Liší se však i zastoupení jednotlivých typů úkonů. V evidenci krajských úřadů se na rozdíl od obecních úřadů ORP téměř nevyskytují případy poručenství s osobní péčí⁴. Pracovníci krajských úřadů častěji uváděli tzv. „jiné důvody vyřazení z evidence“, obecní úřady ORP naopak případy zprostředkování pěstounské péče.

Určitý kontext předloženým výsledkům dodávají odpovědi pracovníků v otevřených otázkách. Z odpovědí pracovníků obecních úřadů ORP jednoznačně vyplývá, že romské děti jsou v naprosté většině svěřovány do příbuzenské pěstounské péče. I když je v tomto případě zprostředkování NRP ze zákona vyloučeno, otázkou je, zda jej někteří pracovníci přesto nezahrnuli do svých kvantifikovaných odhadů. Problémem je obecně zprostředkování NRP dětem starším 12 let, zvláště těm romským, a sourozeneckým skupinám.

⁴ „Poručenství s osobní péčí poručníka“ se jako takové nezprostředkovává – krajský úřad zprostředkovává dle zákona o SPOD buď pěstounskou péčí nebo osvojení – je pak na zvážení konkrétních zájemců (dle jejich uvážení a dle tzv. „právní volnosti dítěte“), k jaké formě péče podají u příslušného soudu ve stanovené době svůj návrh. O tom se zpravidla dozví vždy „jen“ obecní úřad ORP, který je opatrovníkem dítěte. Příslušná rozhodnutí soudu pak nejsou zaslána též krajskému úřadu, nebo mu jsou zaslána se zpožděním.

7. Doporučení pro další vlnu šetření

Z uvedených výsledků a metodologických poznatků popsaných v kapitole 2.4 lze vyvodit několik základních doporučení pro další vlnu šetření, jež by měla být se zadavatelem projektu, ale i se zástupci cílových skupin respondentů diskutována:

1. Je na zvážení, zda kvalifikované odhady zjišťovat opětovně na úrovni obecních úřadů ORP i krajských úřadů, nebo zaslat první část šetření pouze pracovníkům jedné úrovně úřadů, tj. buď pouze krajským úřadům, nebo pouze obecním úřadům ORP. Druhá část týkající se postojů by mohla být nadále určena oběma správním úrovním.
2. Bylo by vhodné získat zpětnou vazbu na pilotní projekt od pracovníků obou úrovní a konzultovat s nimi rozdíly ve výsledcích – nikoli však ty, jež se týkají kvalifikovaných odhadů počtu romských dětí, ale např. co je podle nich důvodem odlišných celkových počtů dětí v evidenci NRP v kraji a v agregovaných údajích za ORP; jak rozumí konkrétním kategoriím vyřazení z evidence; zda se jedná o „zprostředkování“ či konečné „rozhodnutí soudu“; jaký je proces předávání informací mezi krajským úřadem a obecním úřadem ORP. (Jeden z respondentů dokonce uvedl, že otázky neměly být adresovány obecním úřadům ORP, ale pouze krajským úřadům, které NRP zprostředkovávají.) Cílem výzkumu však měly být právě i poznatky týkající se vzájemné informovanosti a součinnosti, případně rozdílnosti v pohledu na děti v evidenci pro účely zprostředkování NRP.
3. Podle dotazů některých obecních úřadů ORP je zřejmé, že v některých případech je zařazení dětí do rejstříků ke zprostředkování NRP formální, náhradní rodina pro ně hledána není (vzhledem k věku dítěte a nezájmu žadatelů o starší děti, nezájmu dítěte o zprostředkování NRP apod.). Je tedy třeba zvážit, zda do dotazníku nepřidat podkategorii zjišťující kolika dětem v evidenci je skutečně hledána náhradní rodina.
4. Na základě diskuse se zadavatelem a zástupci cílových skupin respondentů vydefinovat relevantní a stěžejní kategorie statistiky v oblasti NRP. Je např. otázkou, zda sledovat zemřelé děti, případně zahrnout naopak příbuzenskou pěstounskou péči jako zvláštní kategorii, vydělit vyřazení spisu z evidence z důvodu zletilosti.
5. Všechny kategorie podrobněji popsat, aby byly různými pracovníky chápány stejně.
6. Zaslat úřadům (jedné vybrané, nebo obou úrovní, pokud se bude šetřit na krajích i ORP) informace o důvodech šetření s předstihem a požádat je o předání kontaktu na konkrétního pracovníka, který se šetření za daný obecní úřad ORP/krajský úřad zúčastní. Přímo jemu pak poslat instrukce týkající se samotného vyplňování online dotazníku. Domníváme se, že průvodní dopisy a zdůvodnění šetření (ač byly nezbytné) zastínily pokyny k vyplňování dotazníků. Je vhodnější je zaslat s časovým odstupem. Pro pracovníky pověřené vyplněním dotazníků uspořádat workshop/krátké (případně i online) školení s cílem zajistit jednotnost.
7. Vystihnout období, kdy je vyplňování dotazníku s touto tematikou pro pracovníky vzhledem k jejich agendě nejméně zatěžující.

Literatura

ČSÚ. 2014. *Národnostní struktura obyvatel*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/czso/narodnostni-struktura-obyvatel-2011-aqkd3cosup>.

ČSÚ. Veřejná databáze. Dostupné z: <https://vdb.czso.cz/vdbvo2/faces/cs/index.jsf?page=home>.

Kvalifikované odhady krajských úřadů 2018. Pilotní vlna šetření.

Kvalifikované odhady obecních úřadů ORP 2018. Pilotní vlna šetření.

MPSV. 2020. Proces zprostředkování. Dostupné z: <https://www.mpsv.cz/proces-zprostredkovani>.

ÚZIS. 2018. ZDRAVOTNICTVÍ ČR: Stručný přehled činnosti oboru dětské domovy pro děti do 3 let věku a dětská centra za období 2007–2017. NZIS REPORT č. K/33 (08/2018). Dostupné z: https://www.uzis.cz/sites/default/files/knihovna/nzis_rep_2018_K33_A410_detske_domovy_pro_deti_do_3_let_veku_a_detska_centra_2017.pdf

Vláda. 2018. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2017*. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/cz/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/zprava-o-stavu-romske-mensiny-za-rok-2017-168061/>

Vláda. 2019. *Zpráva o stavu romské menšiny v České republice za rok 2018*. Dostupné z: <https://www.vlada.cz/assets/ppov/zalezitosti-romske-komunity/dokumenty/Zprava-o-stavu-romske-mensiny.pdf>.

VOP. 2012. *Popis metody a výsledky výzkumu etnického složení žáků bývalých zvláštních škol v ČR v roce 2011/2012*. Dostupné z: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/DISKRIMINACE/Vyzkum/Vyzkum_skoly-zprava.pdf.

ZSPOD. Zákon č. 359/1999 Sb., zákon o sociálně-právní ochraně dětí

Přílohy

Dotazník pro pracovníky OSPOD krajských úřadů

Vážená paní, vážený pane,

děkujeme Vám, že jste reagovali na prosbu o vyplnění dotazníku a vstoupili na tuto stránku.

Tento dotazník je určen pro pracovníky OSPOD KÚ, kteří spravují evidenci dětí pro účely zprostředkování NRP, aktivně pracují se spisovou dokumentací dětí, spolupracují s pracovišti OSPOD OÚ ORP, podílejí se na odborném posuzování dětí pro účely zprostředkování osvojení nebo pěstounské péče atd.

Po vyplnění dotazníku nezapomeňte kliknout na ikonu „Dokončit“ na konci poslední stránky dotazníku. Vložená data tak budou odeslána na server Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i.

Pokud byste v průběhu vyplňování dotazníku potřeboval/a práci s ním přerušit, klikněte na ikonu „Přerušit“ na konci stránky. Objeví se výzva k vyplnění Vaší kontaktní e-mailové adresy, na kterou Vám bude zaslán odkaz na webový formulář s doposud vyplněnými otázkami. Po kliknutí na odkaz, který Vám bude zaslán na Vámi uvedený email, můžete ve vyplňování dotazníku pokračovat od místa, kde jste přestali.

Ikona „Zpět“, kterou najdete rovněž na konci stránky, slouží k rychlému návratu na předešlou stránku dotazníku.

V případě jakýchkoli nejasností nebo technických potíží při vyplňování dotazníku Vám Vaše dotazy rádi zodpovíme na adrese jana.paloncycova@vupsv.cz nebo tel. číslo 211 152 744, případně na adrese jana.barvikova@vupsv.cz nebo tel. číslo 211 152 741.

Prosíme o vyplnění dotazníku do 10. 1. 2020.

Předem Vám děkujeme za Váš čas a spolupráci!

Se srdečným pozdravem jménem výzkumného týmu

Mgr. Jana Barvíková, Ph.D.
Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.

Výzkum je realizovaný pro potřeby MPSV ČR v rámci projektu „Identifikace bariér v přístupu romských dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče“.

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE (KÚ)

S1. Kraj:

S2. Telefonní číslo na pracovníka, který vyplňuje dotazník:

S3. E-mail pracovníka, který vyplňuje dotazník:

TABULKA PRO ZJIŠTĚNÍ POČTU ROMSKÝCH DĚTÍ UMÍSTĚNÝCH DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V DANÉM ROCE (KVALIFIKOVANÉ ODHADY POČTŮ) – KÚ

Kvalifikované odhady za rok 2018

I.A Celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 1. 1. 2018	
I.B – z toho romské etnikum	
II.A Počet dětí, které byly v roce 2018 do této evidence zařazeny	
II.B – z toho romské etnikum	
III.A Počet dětí, kterým byla v roce 2018 zprostředkována péče před osvojením	
III.B – z toho romské etnikum	
IV.A Počet dětí, kterým bylo v roce 2018 zprostředkováno osvojení	
IV.B – z toho romské etnikum	
V.A Počet dětí, kterým byla v roce 2018 zprostředkována předpěstounská péče	
V.B – z toho romské etnikum	
VI.A Počet dětí, kterým byla v roce 2018 zprostředkována pěstounská péče	
VI.B – z toho romské etnikum	
VII.A Počet dětí, kterým bylo v roce 2018 zprostředkováno poručení s osobní péčí	
VII.B – z toho romské etnikum	
VIII.A Počet dětí, jejichž údaje byly v roce 2018 zpřístupněny ÚMPOD	
VIII.B – z toho romské etnikum	
IX.A Počet dětí vyřazených v roce 2018 jiným způsobem z této evidence (návrat do rodiny po úpravě poměrů, svěřením do péče atd.)	
IX.B – z toho romské etnikum	
X.A Počet dětí v této evidenci zemřelých v roce 2018	
X.B – z toho romské etnikum	
XI.A Celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 31. 12. 2018 (1)	
XI.B – z toho romské etnikum (2)	

(1) Řádek XI.A = I.A + II.A - III.A - IV.A - V.A - VI.A - VII.A - IX.A - X.A.

(2) Řádek XI.B = I.B + II.B - III.B - IV.B - V.B - VI.B - VII.B - IX.B - X.B.

ZKUŠENOSTI KÚ SE ZPROSTŘEDKOVÁNÍM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

ODPOVĚDI V TÉTO ČÁSTI DOTAZNÍKU BUDOU ZPRACOVÁVÁNY A NÁSLEDNĚ PUBLIKOVÁNY ZCELA ANONYMNĚ.

NEJPRVE BYCHOM SE RÁDI ZAMĚŘILI NA DĚTI, KTERÉ JSOU VE VAŠEM KRAJI ZAŘAZENY V EVIDENCI DĚTÍ PRO ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. BUDEME RÁDI, KDYŽ SE S NÁMI PODĚLÍTE O VAŠE ZKUŠENOSTI Z POSLEDNÍCH CCA 3 LET.

1. Kde dle Vašich zkušeností pobývají děti v okamžiku, kdy jsou zařazeny do evidence dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče?

Vyberte prosím 3 nejčastější varianty, a to zvlášť pro většinové a romské etnikum.

	A. Většinové etnikum	B. Romské etnikum
Původní rodina		
Porodnice		
Dětský domov pro děti do 3 let		
Dětský domov či jiné školské zařízení		
ZDVOP		
Zařízení sociálních služeb (domov pro osoby se zdravotním postižením, domov se zvláštním režimem, případně jiné zařízení sociálních služeb)		
Předpěstounská péče		
Pěstounská péče		
Poručenství s osobní péčí		
Péče před osvojením		
Osvojení		
Jiné		
Neumím posoudit		

2. Zaměříme-li se na děti, které jsou v současné době v evidenci dětí, kterým je potřeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči, řekl/a byste, že jsou romské děti v průměru spíše mladší, zhruba stejně staré nebo spíše starší než děti většinového etnika?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. spíše mladší
2. zhruba stejně staré
3. spíše starší
4. neumím posoudit

3. Dle Vašich zkušeností, jak často mají romské děti, které jsou v evidenci dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče, nějaké zdravotní postižení, omezení, vývojové vady apod. v porovnání s dětmi většinového etnika v evidenci?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. rozhodně častěji
2. spíše častěji
3. zhruba stejně často
4. spíše méně často
5. rozhodně méně často
6. neumím posoudit

4. Je u romského etnika v porovnání s většinovým častější, že jsou v evidenci dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče sourozenecké skupiny (dvě a více dětí)?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. rozhodně častější
2. spíše častější
3. zhruba nastejno
4. spíše méně časté
5. rozhodně méně časté
6. neumím posoudit

5. Jsou dle Vašich zkušeností děti romského etnika častěji svěřovány do příbuzenské pěstounské péče než do zprostředkované pěstounské péče?

1. ano
2. ne
3. není v tom rozdíl
4. neumím posoudit

6. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

Vyberte prosím jednu odpověď v každém řádku.

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Určitě nesouhlasím	Neumím posoudit
A. Pro romské dítě je obtížnější nalézt náhradního rodiče než pro dítě většinového etnika.					
B. Pro romské dítě je snadnější nalézt pěstouny než osvojitele.					
C. Pro dítě většinového etnika je snadnější nalézt pěstouny než osvojitele.					
D. Romské dítě je častěji než dítě většinového etnika umístěno do pěstounské péče příbuzného.					
E. U dětí většinového etnika se v porovnání s romskými dětmi stává častěji, že o ně rodiče nejeví zájem.					
F. Je snadnější najít náhradní rodiče pro sourozeneckou skupinu většinového etnika než pro sourozeneckou skupinu romského etnika.					

7. Představte si dvě děti stejného pohlaví, věku, zdravotního stavu apod., které se liší pouze v etnickém původu. Jedno je romského etnika, druhé je většinového etnika. Liší se podle Vašich zkušeností nějak délka trvání procesu zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení?

Vyberte prosím pro každé dítě v uvedeném věku jednu odpověď v každém sloupci (tj. pro případ pěstounské péče a osvojení)

	I. Pěstounská péče	II. Osvojení
A. Dítě mladší 1 roku	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit
B. Dítě ve věku 6 let	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit
C. Dítě ve věku 12 let	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit

8. V případě, že jste v otázce č. 7 uvedl/a alespoň v jednom příkladu (dítě mladší 1 roku, dítě ve věku 6 let, dítě ve věku 12 let), že proces zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení trvá u romských dětí déle než u dětí většinového etnika, jaké jsou podle Vás hlavní důvody?

Vyberte prosím v každém řádku jednu odpověď.

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	Neumím posoudit
A. Žadatelů, kteří jsou ochotni přijmout dítě romského etnika, je málo					
B. Je nedostatek žadatelů romského etnika					
C. Žadatelé se obávají nepřijetí dítěte jejich širší rodinou					
D. Žadatelé se obávají nepřijetí dítěte jejich nejbližším okolím v místě bydliště (škola, sousedé apod.)					
E. Žadatelé se obávají nepřijetí dítěte většinovou společností					
F. Žadatelé se obávají kulturních odlišností					
G. Žadatelé se obávají genetických dispozic dítěte					

9. Chcete-li k otázce č. 8 cokoli dodat, uvítáme Váš komentář...

10. Porovnáte-li děti romského a většinového etnika, jak často se podle Vašich zkušeností stává, že je spisová dokumentace dítěte předána Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, aby zprostředkoval osvojení dítěte do zahraničí? Je to...

1. výrazně častěji u dětí romského etnika
2. spíše častěji u dětí romského etnika
3. u obou etnik stejně často
4. spíše častěji u dětí většinového etnika
5. výrazně častěji u dětí většinového etnika
6. neumím posoudit

NYNÍ BYCHOM SE RÁDI ZAMĚŘILI NA ZÁJEMCE O ZAŘAZENÍ DO EVIDENCE ŽADATELŮ O PŘIJETÍ DÍTĚTE DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

11. O jaký typ péče mají noví zájemci o zařazení do evidence žadatelů nejčastěji zájem?

Vyberte prosím dva nejčastější typy.

1. o pěstounskou péči
2. o pěstounskou péči na přechodnou dobu
3. o osvojení
4. o poručenství s osobní péčí
5. není v tom rozdíl
6. neumím posoudit

12. Jaký podíl zájemců o zařazení do evidence žadatelů je ochoten přijmout dítě romského etnika?

Zkuste prosím odhadnout v procentech...

13. Jak často se setkáváte s tím, že jsou mezi žadateli osoby romského etnika?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. velmi často
2. často
3. spíše výjimečně
4. nikdy
5. neumím posoudit

14. Bylo by podle Vás žádoucí, aby bylo žadatelů romského původu více?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit

15. Domníváte se, že by proces zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení romských dětí usnadnilo, kdyby bylo více romských žadatelů?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit

16. Působí ve Vašem kraji pověřené osoby doprovázející pěstounské rodiny, případně i jiné organizace (např. kluby náhradních rodin atd.), které poskytují podporu náhradním rodinám s dítětem romského etnika?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. ano
2. ne
3. neumím posoudit

17. Pokud ano, jak hodnotíte spolupráci Vašeho krajského úřadu s těmito organizacemi? Vyberte prosím jednu odpověď.

1. vždy dobrá
2. převážně dobrá
3. ani dobrá, ani špatná
4. převážně špatná
5. vždy špatná
6. neumím posoudit
7. s žádnou takovou organizací nespolečně pracujeme/taková organizace v kraji není

18. Jsou tyto organizace schopné odpovídajícím způsobem odborně reagovat na potřeby náhradních rodin související s péčí o dítě romského etnika (např. rozvoj kompetencí ke zvládnutí předsudků a stereotypů, kterým může dítě v běžném prostředí čelit; téma identity dítěte z hlediska příslušnosti k etnické menšině; téma zprostředkování kontaktu s romskou kulturou a jazykem; kontakt dítěte s vlastní rodinou)?

1. určitě ano
2. spíše ano

3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit
6. žádná taková organizace v kraji není

19. Je kapacita a nabídka služeb těchto organizací dostačující s ohledem na potřeby náhradních rodičů dětí romského etnika ve Vašem kraji?

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit
6. žádnou takovou organizaci v našem kraji nepotřebujeme

20. Pokud máte k problematice umístování romských dětí do náhradní rodinné péče či k tomuto dotazníku nějaký komentář či se chcete s námi detailněji podělit o Vaši zkušenost, budeme velice rádi.

Dotazník určený pracovníkům OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností

Vážená paní, vážený pane,

děkujeme Vám, že jste reagovali na prosbu o vyplnění dotazníku a vstoupili na tuto stránku.

Tento dotazník je určen pro pracovníky OSPOD obecních úřadů obcí s rozšířenou působností, kteří se specializují na agendu NRP, v rámci níž vyhledávají děti, kterým je potřeba zprostředkovat NRP, zjišťují údaje potřebné ke zprostředkování a vedou za tímto účelem spisovou dokumentaci dětí, komunikují ve věci s příslušným pracovištěm OSPOD KÚ, atd.

Po vyplnění dotazníku nezapomeňte kliknout na ikonu „Dokončit“ na konci poslední stránky dotazníku. Vložená data tak budou odeslána na server Výzkumného ústavu práce a sociálních věcí, v. v. i.

Pokud byste v průběhu vyplňování dotazníku potřeboval/a práci s ním přerušit, klikněte na ikonu „Přerušit“ na konci stránky. Objeví se výzva k vyplnění Vaší kontaktní e-mailové adresy, na kterou Vám bude zaslán odkaz na webový formulář s doposud vyplněnými otázkami. Po kliknutí na odkaz, který Vám bude zaslán na Vámi uvedený email, můžete ve vyplňování dotazníku pokračovat od místa, kde jste přestali.

Ikona „Zpět“, kterou najdete rovněž na konci stránky, slouží k rychlému návratu na předešlou stránku dotazníku.

V případě jakýchkoli nejasností nebo technických potíží při vyplňování dotazníku Vám Vaše dotazy rádi zodpovíme na adrese jana.paloncyova@vupsv.cz nebo tel. čísle 211 152 744, případně na adrese jana.barvikova@vupsv.cz nebo tel. čísle 211 152 741.

Prosíme o vyplnění dotazníku do 15. 1. 2020.

Předem Vám děkujeme za Váš čas a spolupráci!

Se srdečným pozdravem jménem výzkumného týmu

Mgr. Jana Barvíková, Ph.D.

Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, v. v. i.

Výzkum je realizovaný pro potřeby MPSV ČR v rámci projektu „Identifikace bariér v přístupu romských dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče“.

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE (ORP)

S1. Název obce s rozšířenou působností:

S2. Kraj: vyberte z možností

S3. Telefonní číslo na pracovníka, který vyplňuje dotazník:

S4. E-mail pracovníka, který vyplňuje dotazník:

TABULKA PRO ZJIŠTĚNÍ POČTU ROMSKÝCH DĚTÍ UMÍSTĚNÝCH DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE V DANÉM ROCE (KVALIFIKOVANÉ ODHADY POČTŮ) – ORP

Kvalifikované odhady za rok 2018

I.A Celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 1. 1. 2018	
I.B – z toho romské etnikum	
II.A Počet dětí, které byly v roce 2018 do této evidence zařazeny	
II.B – z toho romské etnikum	
III.A Počet dětí, kterým byla v roce 2018 zprostředkována péče před osvojením	
III.B – z toho romské etnikum	
IV.A Počet dětí, kterým bylo v roce 2018 zprostředkováno osvojení	
IV.B – z toho romské etnikum	
V.A Počet dětí, kterým byla v roce 2018 zprostředkována předpěstounská péče	
V.B – z toho romské etnikum	
VI.A Počet dětí, kterým byla v roce 2018 zprostředkována pěstounská péče	
VI.B – z toho romské etnikum	
VII.A Počet dětí, kterým bylo v roce 2018 zprostředkováno poručení s osobní péčí	
VII.B – z toho romské etnikum	
VIII.A Počet dětí, jejichž údaje byly v roce 2018 zpřístupněny ÚMPOD	
VIII.B – z toho romské etnikum	
IX.A Počet dětí vyřazených v roce 2018 jiným způsobem z této evidence (návrat do rodiny po úpravě poměrů, svěření do péče atd.)	
IX.B – z toho romské etnikum	
X.A Počet dětí v této evidenci zemřelých v roce 2018	
X.B – z toho romské etnikum	
XI.A Celkový počet dětí v evidenci ke zprostředkování náhradní rodinné péče k 31. 12. 2018 (1)	
XI.B – z toho romské etnikum (2)	

(1) Řádek XI.A = I.A + II.A - III.A - IV.A - V.A - VI.A - VII.A - IX.A - X.A.

(2) Řádek XI.B = I.B + II.B - III.B - IV.B - V.B - VI.B - VII.B - IX.B - X.B.

ZKUŠENOSTI ORP SE ZPROSTŘEDKOVÁNÍM NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

ODPOVĚDI V TÉTO ČÁSTI DOTAZNÍKU BUDOU ZPRACOVÁVÁNY A NÁSLEDNĚ PUBLIKOVÁNY ZCELA ANONYMNĚ.

NEJPRVE BYCHOM SE RÁDI ZAMĚŘILI NA DĚTI, KTERÉ JSOU V EVIDENCI VAŠEHO OSPOD A SOUČASNĚ JSOU ZAŘAZENY V EVIDENCI DĚTÍ PRO ZPROSTŘEDKOVÁNÍ NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE. BUDEME RÁDI, KDYŽ SE S NÁMI PODĚLÍTE O VAŠE ZKUŠENOSTI Z POSLEDNÍCH CCA 3 LET.

1. Kde dle Vašich zkušeností pobývají děti v okamžiku, kdy jsou zařazeny do evidence dětí pro zprostředkování náhradní rodinné péče?

Vyberte prosím 3 nejčastější varianty, a to zvlášť pro většinové a romské etnikum.

	A. Většinové etnikum	B. Romské etnikum
Původní rodina		
Porodnice		
Dětský domov pro děti do 3 let		
Dětský domov či jiné školské zařízení		
ZDVOP		
Zařízení sociálních služeb (domov pro osoby se zdravotním postižením, domov se zvláštním režimem, případně jiné zařízení sociálních služeb)		
Předpěstounská péče		
Pěstounská péče		
Poručenství s osobní péčí		
Péče před osvojením		
Osvojení		
Jiné		
Neumím posoudit		

2. Zaměříme-li se na děti, které jste nahlásili do evidence dětí, kterým je potřeba zprostředkovat náhradní rodinnou péči, vedené KÚ, řekl/a byste, že jsou romské děti v průměru spíše mladší, zhruba stejně staré nebo spíše starší než děti většinového etnika?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. spíše mladší
2. zhruba stejně staré
3. spíše starší
4. neumím posoudit

3. Dle Vašich zkušeností, jak často mají romské děti, které jsou v evidenci dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče, nějaké zdravotní postižení, omezení, vývojové vady apod. v porovnání s dětmi většinového etnika v evidenci?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. rozhodně častěji
2. spíše častěji
3. zhruba stejně často
4. spíše méně často
5. rozhodně méně často
6. neumím posoudit

4. Je u romského etnika v porovnání s většinovým častější, že jsou v evidenci dětí ke zprostředkování náhradní rodinné péče sourozenecké skupiny (dvě a více dětí)?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. rozhodně častější
2. spíše častější
3. zhruba nastejno
4. spíše méně časté
5. rozhodně méně časté
6. neumím posoudit

5. Jsou dle Vašich zkušeností děti romského etnika častěji svěřovány do příbuzenské pěstounské péče než do zprostředkované pěstounské péče?

1. ano
2. ne
3. není v tom rozdíl
4. neumím posoudit

6. Do jaké míry souhlasíte s následujícími výroky?

Vyberte prosím jednu odpověď v každém řádku.

	Rozhodně souhlasím	Spíše souhlasím	Spíše nesouhlasím	Určitě nesouhlasím	Neumím posoudit
A. Pro romské dítě je obtížnější nalézt náhradního rodiče než pro dítě většinového etnika.					
B. Pro romské dítě je snadnější nalézt pěstouny než osvojitele.					
C. Pro dítě většinového etnika je snadnější nalézt pěstouny než osvojitele.					
D. Romské dítě je častěji než dítě většinového etnika umístěno do pěstounské péče příbuzného.					
E. U dětí většinového etnika se v porovnání s romskými dětmi stává častěji, že o ně rodiče nejeví zájem.					
F. Je snadnější najít náhradní rodiče pro sourozeneckou skupinu většinového etnika než pro sourozeneckou skupinu romského etnika.					

7. Představte si dvě děti stejného pohlaví, věku, zdravotního stavu apod., které se liší pouze v etnickém původu. Jedno je romského etnika, druhé je většinového etnika. Liší se podle Vašich zkušeností nějak délka trvání procesu zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení?

Vyberte prosím pro každé dítě v uvedeném věku jednu odpověď v každém sloupci (tj. pro případ pěstounské péče a osvojení)

	I. Pěstounská péče	II. Osvojení
A. Dítě mladší 1 roku	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit
B. Dítě ve věku 6 let	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit
C. Dítě ve věku 12 let	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit	1. u romského je výrazně kratší než u většinového 2. u romského je spíše kratší než u většinového 3. není rozdíl mezi etniky 4. u většinového je spíše kratší než u romského 5. u většinového je výrazně kratší než u romského 6. neumím posoudit

8. V případě, že jste v otázce č. 7 uvedl/a alespoň v jednom příkladu (dítě mladší 1 roku, dítě ve věku 6 let, dítě ve věku 12 let), že proces zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení trvá u romských dětí déle než u dětí většinového etnika, jaké jsou podle Vás hlavní důvody?

Vyberte prosím v každém řádku jednu odpověď.

	Rozhodně ano	Spíše ano	Spíše ne	Určitě ne	Neumím posoudit
A. Žadatelů, kteří jsou ochotni přijmout dítě romského etnika, je málo					
B. Je nedostatek žadatelů romského etnika					
C. Žadatelé se obávají nepřijetí dítěte jejich širší rodinou					
D. Žadatelé se obávají nepřijetí dítěte jejich nejbližším okolím v místě bydliště (škola, sousedé apod.)					
E. Žadatelé se obávají nepřijetí dítěte většinovou společností					
F. Žadatelé se obávají kulturních odlišností					
G. Žadatelé se obávají genetických dispozic dítěte					

9. Chcete-li k otázce č. 8 cokoli dodat, uvítáme Váš komentář...

10. Porovnáte-li děti romského a většinového etnika, jak často se podle Vašich zkušeností stává, že je spisová dokumentace dítěte předána Úřadu pro mezinárodněprávní ochranu dětí, aby zprostředkoval osvojení dítěte do zahraničí? Je to...

1. výrazně častěji u dětí romského etnika
2. spíše častěji u dětí romského etnika
3. u obou etnik stejně často
4. spíše častěji u dětí většinového etnika
5. výrazně častěji u dětí většinového etnika
6. neumím posoudit

NYNÍ BYCHOM SE RÁDI ZAMĚŘILI NA ZÁJEMCE O ZAŘAZENÍ DO EVIDENCE ŽADATELŮ O PŘIJETÍ DÍTĚTE DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE

11. O jaký typ péče mají noví zájemci o zařazení do evidence žadatelů nejčastěji zájem?

Vyberte prosím dvě odpovědi.

1. o pěstounskou péči
2. o pěstounskou péči na přechodnou dobu
3. o osvojení
4. o poručenství s osobní péčí
5. není v tom rozdíl
6. neumím posoudit

12. Jaký podíl zájemců o zařazení do evidence žadatelů je ochoten přijmout dítě romského etnika?

Zkuste prosím odhadnout v procentech...

13. Jak často se setkáváte s tím, že jsou mezi žadateli osoby romského etnika?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. velmi často
2. často
3. spíše výjimečně
4. nikdy
5. neumím posoudit

14. Bylo by podle Vás žádoucí, aby bylo žadatelů romského původu více?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit

15. Domníváte se, že by proces zprostředkování pěstounské péče nebo osvojení romských dětí usnadnilo, kdyby bylo více romských žadatelů?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit

16. Působí ve Vašem správním obvodě či v dostupné vzdálenosti pověřené osoby doprovázející pěstounské rodiny, případně i jiné organizace (např. kluby náhradních rodin atd.), které poskytují podporu náhradním rodinám s dítětem romského etnika?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. ano
2. ne
3. neumím posoudit

17. Pokud ano, jak hodnotíte spolupráci Vašeho pracoviště s těmito organizacemi?

Vyberte prosím jednu odpověď.

1. vždy dobrá
2. převážně dobrá
3. ani dobrá, ani špatná
4. převážně špatná
5. vždy špatná
6. neumím posoudit
7. s žádnou takovou organizací nespolupracujeme/taková organizace v kraji není

18. Jsou tyto organizace schopné odpovídajícím způsobem odborně reagovat na potřeby náhradních rodin související s péčí o dítě romského etnika (např. rozvoj kompetencí ke zvládnání předsudků a stereotypů, kterým může dítě v běžném prostředí čelit; téma identity dítěte z hlediska příslušnosti k etnické menšině; téma zprostředkování kontaktu s romskou kulturou a jazykem; kontakt dítěte s vlastní rodinou)?

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit
6. žádná taková organizace v kraji není

19. Je kapacita a nabídka služeb těchto organizací dostačující s ohledem na potřeby náhradních rodičů dětí romského etnika ve Vašem správním obvodě?

1. určitě ano
2. spíše ano
3. spíše ne
4. určitě ne
5. neumím posoudit
6. žádnou takovou organizaci v našem kraji nepotřebujeme

20. Má Vaše pracoviště OSPOD zkušenost s doprovázením pěstounů, kteří mají v péči dítě romského etnika?

1. ano
2. ne

21. Pokud ano, liší se dle Vašich zkušeností potřeby pěstounských rodin, které mají svěřené do péče dítě romského etnika, od potřeb těch, které mají v péči dítě většinového etnika?

1. ano
2. ne
3. neumím posoudit
4. zkušenost s doprovázením pěstounů, kteří mají v péči dítě romského etnika, nemáme

22. Máte ve svém správním obvodu možnost zajistit pěstounské rodině s dítětem romského etnika další doprovodné služby, které na tyto specifické potřeby reagují?

1. ano
2. ne
3. neumím posoudit

23. Pokud máte k problematice umístování romských dětí do náhradní rodinné péče či k tomuto dotazníku nějaký komentář či se chcete s námi detailněji podělit o Vaši zkušenost, budeme velice rádi.